

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE

**LAULĀTO KOPMANTAS SADALE LAULĪBAS
ŠĶIRŠANAS GADĪJUMĀ**

BAKALaura DARBS

Autors: **Elīna Pužule**

Stud.apl. ep09238

Zinātniskais konsultants: lektore Mag. iur. Kristīne Zīle

RĪGA 2010

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma: laulāto kopmantas sadale laulības šķiršanas gadījumā. Tēmas aktualitāte Latvijā ir neapstrīdama, jo laulību šķiršanu izvēlas katrs trešais pāris, lai atrisinātu problēmas, kas uzkrājušās kopdzīves laikā. Līdz ar to rodas jautājums par kopmantas sadali laulības šķiršanas gadījumā. Laulāto mantiskās attiecības ir viens no civiltiesību sarežģītākajiem jautājumiem, jo skar ne tikai laulāto savstarpējās attiecības, bet arī sabiedrību kopumā.

Pamatvadlīnijas, pēc kurām tiesa vadās dalot laulāto kopmantu, ir ietvertas Civillikuma normās, tomēr tiesai jāizvērtē katrs konkrētais gadījums, līdz ar to arī vienoti risinājumi nepastāv un nav iespējams pilnīgi noteikti vienmēr apgalvot, ka katra konkrētā manta ir pakļauta kopmantas sadalei.

Bakalaura darba mērķis ir analizēt kopmantas sadales būtību, jēdzienu, saturu, identificēt pastāvošās problēmas un sniegt priekšlikumus to risināšanai.

Ņemot vērā izvirzīto mērķi un veicamos uzdevumus, autore bakalauru darbu ir sadalījusi četrās nodaļās, kuras pilnībā atklāj laulāto mantisko attiecību un laulāto kopmantas sadales laulības šķiršanas gadījumā būtību.

Bakalaura darba kopsavilkumā autore izdara secinājumus, kas radušies pētījuma gaitā, kā arī izsaka priekšlikumus dažu aktuālo problēmu risināšanai.

ANNOTATION

Bachelor's work theme: Dividing of common property of marital in case of divorce. Actuality of this theme in Latvia is undeniable, because every third pair goes for divorce to solve problems, that has accrued during living together. Wherewith question arises as divide of common property in divorce case. Matrimonial property is one of civil rights complex issues, because affects not only marital interrelations, but also society overall.

Guidelines after which justice follows to divide common property of marital is included in norms of Civil rights, however justice must apprise every case, wherewith no agreed solutions and no possible always to declare how each particular property will be shared.

Target of Bachelor's work: based on analyse of common property of marital to identify existing problems, as a result to draw conclusions and make proposals for improvements. Author guided by objective and enforceable tasks, devided bachelor's work into four chapters, which gives an accurate insight into the point of matrimonial property and divide of common property.

At the end of Bachelor's work author, based on Bachelor's work researches and identified problems, make conclusions and offer proposals.

SATURS

Ievads.....	5
1. Lulāto mantisko attiecību vēsture.....	8
2. Lulāto kopīgā un atsevišķā manta.....	12
2.1. Lulāto kopīgā manta.....	12
2.2. Lulāto atsevišķā manta.....	19
3. Lulāto kopmantas (mantas) sadale Latvijas PSR.....	24
4. Lulāto kopmantas sadale Krievijas Federācijā.....	32
Secinājumi.....	37
Izmantotā literatūra un avoti.....	41
Pielikumi.....	43
1. pielikums. Prasības pieteikums lulības šķiršanai Krievijas Federācijā.....	44
2.pielikums. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 10.jūlija spriedums lietā Nr.C04294904.....	46
3.pielikums. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 25.februāra spriedums lietā Nr.C29467305.....	50
4.pielikums. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 4.septembra spriedums lietā Nr.C30216604.....	58
5.pielikums. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 24.novembra spriedums lietā Nr.C28146407.....	65
Dokumentārā lapa.....	69

IEVADS

Tēmas **aktualitāte** Latvijā ir neapstrīdama, jo laulības šķiršanu izvēlas katrs trešais pāris, lai atrisinātu problēmas, kas uzkrājušās kopdzīves laikā. Līdz ar to rodas jautājums par kopmantas sadali laulības šķiršanas gadījumā. Laulāto mantiskās attiecības ir viens no civiltiesību sarežģītākajiem jautājumiem, jo skar ne tikai laulāto savstarpējās attiecības, bet arī sabiedrību kopumā. Šķirot laulību tiesai ir jāskata arī laulāto mantisko attiecību jautājums.

Laulāto kopīgās mantas jēdziens ir noteikts Civillikuma 89.panta otrajā daļā.¹ Laulāto kopīgā manta ir visa tā manta, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi. Tomēr, autoresprāt, mantas iegūšanas fakts laulības kopdzīves laikā pats par sevi vēl nedod pamatu uzskatīt šo mantu par kopīgu mantu, uz kuru attiecināmi Civillikuma 89. panta otrās daļas noteikumi.

Vadoties no laulāto mantas iedalījuma atsevišķajā un kopīgajā mantā, Civillikumā ir reglamentēta laulāto mantas pārvaldīšana un rīcība ar to, paredzot atsevišķus noteikumus rīcībai ar katra laulātā atsevišķo mantu un ar abu laulāto kopīgo mantu. Tomēr jāatzīst, ka reizēm rodas grūtības mantas piederības jautājumā, piemēram, ja laulātie nestrādā vienā uzņēmumā, kur viens laulātais dod naudas līdzekļus, bet otrs iegulda uzņēmumā, kā rezultātā rodas jaunas materiālas vērtības. Vai šādā gadījumā jaunās materiālās vērtības ir laulātā atsevišķās mantas ienākumi, vai arī kā vērtības, kas radušās ar otra laulātā darbības palīdzību, un tāpat, šķiroties būtu sadalāmas līdzīgās daļās – ar šādiem jautājumiem mūsdienās sastopas ne mazums ģimeņu.

Vēl jāmin arī tāda īpatnēja situācija, kas rodas ja viens laulātais iegūst nekustamo īpašumu laulības laikā, kas arī zemesgrāmatā ir nostiprināts uz viena laulātā vārda, bet bez piezīmes, ka tā ir atsevišķa manta. Tomēr iegūta patstāvīgi laulības laikā un faktiski nav laulāto kopīga manta, bet nav arī atsevišķa manta, vadoties pēc Civillikuma 91. pantā reglamentētā.

Pastāv arī laulāto savstarpējās tiesības un pienākumi, kas rodas sakarā ar laulāto kopmantas pārvaldīšanu, turklāt ir arī jāuzņemas atbildība par zaudējumu nodarīšanu. Mūsdienās pārvaldība cieši saistīta ar īpašuma tiesībām, tomēr vēsturiski tam bija citi mērķi, kā bakalaura darbā tiek apskatīts.

Pamatvadlīnijas, pēc kurām tiesa vadās dalot laulāto kop mantu, ir ietvertas Civillikuma normās, tomēr tiesai jāizvērtē katrs konkrētais gadījums, līdz ar to arī vienoti risinājumi nepastāv un nav iespējams pilnīgi noteikti vienmēr apgalvot kā katra konkrētā manta tiks

¹ Civillikums. Pirmā daļa. Ģimenes tiesības/ Latvijas Republikas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 10.06.1993., stājies spēkā – 01.09.1993.

dalīta. Liela nozīme ir tiesas spriedumos minētajai argumentācijai, pēc kuras tad arī var secināt, kāpēc kopmanta ir sadalīta tieši tā.

Bakalaura darba **mērķis** ir analizēt kopmantas sadales būtību, jēdzienu, saturu, identificēt pastāvošās problēmas un sniegt priekšlikumus to risināšanai.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, jāveic sekojoši **uzdevumi**: bakalaura darbā tiek apskatīta laulāto mantisko attiecību vēsture, tostarp laulāto kopīgās un atsevišķās mantas jēdziens un būtība. Tēmas padziļinātai izpētei tiek iztirzāta laulāto kopmantas (mantas) sadale Latvijas PSR, kā arī aplūkota laulāto kopmantas sadale Krievijas Federācijā, kas ļauj iegūt zināšanas par likumdošanas pamatnostādņiem un praksi šajā jautājumā, kas skar kopmantas sadali laulības šķiršanas gadījumā.

Atšķirībā no Latvijas PSR laikiem, kad spēkā esošā likumdošana paredzēja tikai vienu laulāto attiecību sistēmu, Civillikums šobrīd nosaka, ka var būt laulāto līgumiskas vai likumiskās mantiskās attiecības. Vadoties no tā, kādu attiecību režīmu ir laulātie izvēlējušies, notiek arī kopmantas sadale laulības šķiršanas gadījumā.

Ieskicējot aktuālākās un būtiskākās problēmas, tiek piedāvāti iespējamie problēmu risinājumi, kā arī autore iesaka veikt grozījumus normatīvajos aktos.

Pētījums tika veikts izmantojot kvalitatīvo **metodi** - apskatot un analizējot dažādus literatūras un citus informācijas ieguves avotus, kas atbilst izvirzītajam mērķim un uzdevumiem.

Pētījuma īstenošanai autore izmantoja sekojošus faktoloģiskā **materiāla** avotus: tiesību normu ilustrēšanai izmantoti dažādu tiesu prakses materiāli – nolēmumi. Bakalaura darba izstrādei izmantotas Latvijas un citu valstu zinātnieku atziņas, zinātniskā literatūra, ārvalstu un starptautisko organizāciju materiāli, statistikas materiāli, monogrāfijas un periodika.

Darba struktūra tika veidota atbilstoši izvirzītajam mērķim un veicamajiem uzdevumiem, līdz ar to bakalaura darba pirmajā nodaļā autore pievērsās laulāto mantisko attiecību vēstures izpētei. Tā kā 1937.gadā Latvijā pieņēma jaunu Civillikumu – vienotu visai Latvijai, mainījās mantisko attiecību režīmi. Savukārt Latvijas PSR laikā, līdz ar Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksu, mantiskās attiecības pavērsās pilnīgi savādākā gultnē, proti, kodekss paredzēja laulāto nedalīta kopīpašuma pastāvēšanu u.c. Tāpēc var teikt, ir lietderīgi šo jautājumu izpētīt no vēsturiskā aspekta, kas palīdz izprast tā īpatnības.

Bakalaura darba otrajā nodaļā tika analizēts laulāto kopīgās un atsevišķā mantas jēdziens un būtība. Kopīgās mantas definīcija ir saglabājusies no Civillikuma sākotnējās 1937.gada redakcijas nemainītā veidā. Atsevišķās mantas iedalījums ir daudzšķautņains un pilnīga skaidrība ir iespējama tikai ar to mantu, kas ir reģistrējama, bet pārējā tāpat nav

pasargāta no labticīga ieguvēja. Tāpēc šajā nodaļā autore pievēršas laulāto kopīgās un atsevišķā mantas īpatnībām.

Bakalaura darba trešajā nodaļā autore apskatīja laulāto kopmantas (mantas) sadali Latvijas PSR, kas sniedza ieskatu kā tika regulētas laulāto īpašuma attiecības, nosakot, ka manta, kas pieder laulāto īpašumā, iedalāma katra laulātā personiskajā īpašumā un laulāto kopīpašumā. Neskatoties uz to, tik un tā pastāvēja dažādi atšķirīgi regulējumi, piemēram, attiecībā uz kolhoznieku ģimenēm.

Bakalaura darba pēdējā nodaļā tika analizēta laulāto kopmantas sadale Krievijas Federācijā, kas atklāja vairākas interesantas atziņas, piemēram, Krievijas Ģimenes kodekss neparedz laulāto līgumisko mantisko attiecību sistēmā laulāto atsevišķo mantu.

Bakalaura darba kopsavilkumā autore izdara secinājumus, kas radušies pētījuma gaitā, kā arī izsaka priekšlikumus dažu aktuālo problēmu risināšanai.

1. LAULĀTO MANTISKO ATTIECĪBU VĒSTURE

Jau senās Romas laikā mantiskās attiecības laulāto starpā tika precīzi regulētas. Romiešu tiesībās laulības līgumu (*pacieta dotalia*) brīvība bija stipri aprobežota. Šajā laikā nepastāvēja laulības līgumi mūsdienu izpratnē. Šādi līgumi nebija spēkā, jo tie bija pretrunā ar romiešu tiesību pamatprincipiem. Taču bija noteiktas laulāto mantiskās attiecības, kuru pamatā bija mutiska vienošanās līgavaiņa un līgavas starpā. Sieva nonāca kā personiskā, kā mantiskā ziņā sava vīra varā. Visa manta piederēja vienīgi vīram, un manta, ko sieva ienesa laulībā vai ieguva laulības laikā, kļuva par vīra īpašumu un saplūda ar viņa paša mantu.

Principāta periodā (27.g.p.m.ē.-284.g.m.ē.) senajā Romā izveidojās laulības forma – bez sievas mantas pakļautības vīra varai. Laulībā abu laulāto manta palika šķirta un pastāvēja divas neatkarīgas mantas masas – vīra manta un sievas manta.² Viss, kas sievai piederēja pirms laulības un ko viņa ienesa laulībā, nenododot pūrā, tāpat kā tas, ko viņa ieguva laulības laikā, piederēja vienīgi viņai un sastādīja tā saukto „sievass brīvo mantu”. Vīram uz „sievass brīvo mantu” piederēja tikai tās tiesības, kuras sieva viņam piešķīra. Vīram pat nebija tiesību pārvaldīt sievas mantu, ja sieva to īpaši nebija uzdevusi.

Senās Romas likumdošana ir bijusi par pamatu mūsdienu laulāto mantisko attiecību režīmu – laulāto mantas kopības, visas laulāto mantas šķirtības, kā arī laulāto likumisko mantisko attiecību izstrādei. Vienīgi mūsdienās sakarā ar atšķirīgākiem tiesiskajiem, vēsturiskajiem, ekonomiskajiem un sociālajiem apstākļiem likumdošana attīstījies līdz pilnīgi atsevišķas katra laulātā mantas jēdzienam. Būtiski ir tas, ka vīrs nav vienīgas mantas valdītājs, un sieva laulībā faktiski ir ieguvusi tādas pašas tiesības, kādas ir vīram, tas ir, likumdevējs ir tiecīgs laulāto mantiskās un arī personiskās attiecības regulēt uz dzimumu līdztiesības idejas pamata. Dzimumu līdztiesībai ir svarīga nozīme mūsdienu laulāto mantisko un personisko attiecību tiesiskā režīma izveidē.

Divdesmitā gadsimta sākumā Latvijā notika civiltiesību reforma – G.E.Bunges 1864.gada Vietējo Civillikumu kopojums³, kas bija spēkā līdz 1938.gada 1.janvārim, ar 1938.gadu tika aizstāts ar šobrīd spēkā esošo Civillikumu, kas deva visai Latvijai vienu likumisko laulāto mantisko sistēmu neatkarīgi no teritorijas un iedzīvotāju kārtas. Šādas reformas nepieciešamības iemesli bija: 1) vēsturiski izveidojusies civillikumu dažādība Latvijā; 2) Latvijā spēkā esošo Civillikuma kārtu tendence uz vietējo tiesību neaizskaramību, jo vēsturiski tie domāti muižniecībai. Izstrādājot Civillikuma ģimenes tiesību nodaļu, kurā

² Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati, Rīga, Zvaigzne, 1977., 81.lpp

³ Būmanis A., Eleršs H., Lauva J., Civillikumi, Vietējo likumu kopojuma III daļa, Rīga, a/s Valters un Rapa, 1935.

savijas laulāto personiskās un mantiskās attiecības, tika ņemtas vērā trīs intereses: 1) ģimenes kā kopības un jo sevišķi, bērnu intereses, 2) sievas un vīra intereses, 3) sievas un vīra kreditoru intereses.⁴

Līdz Civillikuma izstrādei Latvijā valdīja ģimenes tiesību dažādība, pavisam pastāvēja septiņas likumiskās laulāto mantiskās attiecības, kuras noteica pēc laulāto kārtas un dzīves vietas. Vidzemē bija spēkā Vidzemes pilsētu tiesības, Vidzemes lauku garīdznieku mantiskās tiesības, Vidzemes zemes un Vidzemes zemnieku tiesības; Kurzemē – Kurzemes zemes un pilsētu tiesības un Kurzemes zemnieku tiesības; Latgalē laulāto mantiskās attiecības noteica Krievijas civillikumu kopojuuma X. sējuma 1.daļa.⁵ Turklāt vēl pastāvēja iespēja nodibināt laulāto līgumiskās mantiskās attiecības, kuru gadījumā likums pieļāva plašu gribas izpausmes realizāciju par savstarpējo mantisko attiecību satura nodibināšanu. Likumdevēji izvēlējās vidusceļu starp visas mantas šķirtību un mantas kopību, proti, vīra pārvaldības sistēmu,⁶ t.i. vīra tiesības pārvaldīt un lietot laulības pastāvēšanas laikā visu sievas mantu. Pie laulāto mantiskām attiecībām izšķīra trīs galvenās sistēmas – mantas pārvaldīšanas sistēmu, mantas kopības sistēmu un dalītās mantas sistēmu.

Vietējo Civillikumu kopojumā pastāvēja visas trīs minētās sistēmas. Mantas pārvaldības sistēma bija Kurzemē un Zemgalē, mantas kopības sistēma bija Vidzemes pilsētās un arī pēc Vidzemes zemnieku likuma, dalītās mantas sistēma bija Latgalē. Šāda dažādība bija nevēlama. Izstrādājot Civillikumu, sākumā nolēma apstāties pie dalītās mantas sistēmas, bet vēlāk atzina, ka tas būtu nepareizi, jo laulības, kas rada laulāto kopējo dzīvi pēc idejas uz visu mūžu, nevar neatstāt iespaidu arī uz laulāto mantiskajām attiecībām. Turklāt tika ņemta vērā sievas tieksme pēc juridiskas un mantiskas vienlīdzības un patstāvības. Tādēļ izvēlēta tika mantas pārvaldīšanas sistēma.⁷

Vienas likumiskās sistēmas ieviešana visā Latvijā nebija pretim iedzīvotāju interesēm, jo likumisko sistēmu dažādībai pamatā bija tikai vēsturiski, nevis saimnieciski vai kādi citi apstākļi.⁸

Latvijā kopš neatkarības pasludināšanas 1918.gadā, laulātajiem ir pastāvējusi iespēja savas mantiskās attiecības noteikt ar laulības līguma palīdzību, ko pieļāva tolaik spēkā esošā Civillikuma – Vietējo Civillikumu kopojuuma normas. Pēc Vietējo Civillikumu kopojuuma, atšķirībā no Civillikuma, laulātie varēja noteikt savas mantiskās attiecības līguma ceļā pilnīgi

⁴ Būmanis A. Ģimenes locekļu mantiskās attiecības pēc jaunā Civillikuma. Prezidenta Ulmaņa Civillikums. Rakstu krājums. –Rīga: 1938.-114.lpp.

⁵ Frīdenberga L. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības. Rīga: Rota, 1938. 3-4.lpp

⁶ Būmanis A. Ģimenes locekļu mantiskās attiecības pēc jaunā Civillikuma. Prezidenta Ulmaņa Civillikums. Rakstu krājums. –Rīga: 1938.-114.lpp

⁷ Čakste K. Civiltiesības.Rīga: Rota, 1940.- 105-106.lpp

⁸ Frīdenberga L. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības. Rīga: Rota, 1938, 7.lpp.

brīvi, jo saskaņā ar likumu, nebija noteikti nekādi laulāto līgumisko mantisko attiecību režīmi, kuri būtu saistoši laulātajiem viņu izvēlē.

Līdz 1937.gada Civillikuma spēkā stāšanās brīdim par laulības līguma subjektu varēja būt ne vien laulātie, bet arī viņu vecāki, kā arī viens no laulātiem vai abi kopā ar trešo personu, ja šī trešā persona deva kādu pabalstu viņu laulības dzīvei.

1937.gadā Latvijā pieņēma jaunu Civillikumu – vienotu visai Latvijai. Tā pirmā daļa „Ģimenes tiesības” reglamentēja laulības, radniecības, aizbildnības un aizgādības attiecības. Civillikumā bija paredzēta fakultatīvā civillaulība, t.i., laulību varēja noslēgt vai nu valsts dzimtsarakstu nodaļā vai baznīcā, laulības šķiršana pamatota uz laulāto vainīguma principa, noteikta vīra priekšrocība ģimenē. Laulāto mantiskajās attiecībās Civillikums paredzēja kā 1) likumisko mantisko attiecību režīmu, kurā gan tikai vīram bija tiesība pārvaldīt un lietot savu un sievas mantu, izņemot viņas atsevišķo mantu, tā arī 2) līgumisko mantisko attiecību režīmu, kad laulātie pēc līguma varēja sev izvēlēties vai nu visas laulāto mantas šķirtību, vai laulāto mantas kopību.

Pēc 1937.gada Latvijas Civillikuma gadījumā, ja laulības līgumu gribēja padarīt saistošu pret trešajām personām, pietika ar publikācijas ievietošanu „Valdības Vēstnesī”. Civillikuma normas noteica arī līgumu reģistrāciju. Sakarā ar pēdējo, tika nodibināti laulāto mantisko attiecību reģistri, kurus veda miertiesneši. Reģistrā ierakstīja ne tikai laulības līgumus, bet arī tiesas spriedumus, lēmumus un paziņojumus, kas bija attiecināmi uz laulāto mantiskajām attiecībām.⁹

Līdz Latvijas Republikas Civillikuma Ģimenes tiesību daļas atkārtotas spēkā stāšanās laikam – 1993.gada 1.septembrim¹⁰, laulāto mantiskās attiecības reglamentēja Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodekss, kas stājies spēkā 1969.gada 1.septembrī.

Padomju laikā, saskaņā ar spēkā esošo Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksu, divu cilvēku mantiskās attiecības bija vienkāršākas un vienoties par vecāku pirktu mašīnu vai iedalīto dzīvokli nebija nekādas vajadzības. Piemēram, laulības laikā sakrātais īpašums vienmēr skaitījās kopēja manta, īpašums līdz laulībām – atsevišķa manta. Pēc Civillikuma spēkā atjaunošanas laulātie varēja pieņemt lēmumu, ka māja vai dzīvoklis, kuri ir viena laulātā īpašums, piederēs abiem laulātiem vai tikai tās esošam īpašniekam.

Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodekss regulēja tikai laulāto īpašuma attiecības, nosakot, ka manta iedalāma laulāto kopīpašumā un katra laulātā personiskajā īpašumā.

⁹ Frīdenberga L. Laulības līgumi pēc Latvijas Civillikuma. Rīga:Rota, 1940., 17.lpp

¹⁰ Latvijas Republikas Civillikums. Pirmā daļa. Ģimenes tiesības./ Latvijas Republikas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 28.01.2937.// nav publicēts

Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodekss paredzēja laulāto nedalīta kopīpašuma pastāvēšanu, piešķirot abiem laulātajiem vienlīdzīgas šā īpašuma valdījuma, lietojuma un rīcības tiesības. Šādas mantas atsavināšanai bija nepieciešama otra laulātā piekrišana. Šis noteikums attiecās arī uz tiem gadījumiem, kad laulāto kopīpašumā ietilpstošā manta bija reģistrēta uz viena laulātā vārda. Ja atsavināšanas darījums bija notariāli jāapliecina vai bija pakļauts reģistrācijai attiecīgās iestādēs, laulātā piekrišanai bija nepieciešama rakstveida forma.

Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodekss Latvijā mantiskās attiecības regulēja līdz pat 1993.gadam. Ģimenes tiesību attīstību pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas Latvijā noteica privāttiesību kopīgā attīstības koncepcija. Tas attiecās galvenokārt uz individuālām tiesību normām un to galveno avotu – Latvijas Republikas 1937.gada Civillikumu.

Civillikuma ģimenes tiesību daļa pilnībā stājās spēkā 1993.gada 1.septembrī ar 1993.gada 25.maija likumu „Par atjaunotā LR 1937.gada Civillikuma ģimenes tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību”.¹¹

¹¹ Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ģimenes tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību/ Latvijas Republikas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 25.05.1993., stājies spēkā - 01.09.1993.

2. LAULĀTO KOPĪGĀ UN ATSEVIŠĶĀ MANTA

2.1. Laulāto kopīgā manta

Laulāto kopīgās mantas jēdziens ir noteikts Civillikuma 89.panta otrajā daļā. Laulāto kopīgā manta ir visa tā manta, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi. Ar to parasti saprotama manta, kuru laulātie iegūst kopīga tiesiska darījuma rezultātā vai viens no viņiem, bet ar abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību.¹² Šīs kopīgās mantas definīcija ir saglabājusies no Civillikuma sākotnējās 1937.gada redakcijas nemainītā veidā.

Minētā likuma norma regulē laulāto kopīgās mantas rašanās priekšnoteikumus, kā arī nosaka kopīgās mantas sadalījumu laulāto starpā.

Pastāvot laulāto likumiskajām mantiskajām attiecībām, viens laulātais ar abu laulāto mantu rīkojas arī otra laulātā vārdā. Ja laulātais slēdz darījumu ar trešo personu par abu laulāto kopīgo mantu, tad laulātais darbojas arī otra laulātā vārdā, kā abu laulāto pilnvarnieks uz likuma pamata. Saskaņā ar Civillikuma 87.pantu, laulātajam ir tiesība mājāsaimniecības ietvaros atvietot vienam otru. Darījumi, ko noslēdzis viens laulātais, atzīstami par noslēgtiem arī otra laulātā vārdā, ja no lietas apstākļiem neizriet pretējais. No Civillikuma 87.panta redzams, ka šeit darbojas divu personu (laulāto) sabiedrības līguma forma, kad šīs sabiedrības vārdā rīkojas viens no laulātajiem un visos gadījumos, kad rīcība attiecas uz to mantu, kas ir laulāto kopīga manta. Civillikuma 87.pants faktiski nodibina solidāru saistību, kur vienam laulātajam ir likumisks pilnvarojums nodibināt saistību arī abu laulāto vārdā un abi laulātie veido vienu darījuma pusi.¹³

Tā, piemēram, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2008.gada 10.jūlijā izskatītajā lietā Nr. C04294904¹⁴, atzina, ka prasītājam ir tiesības uz ½ domājamo daļu no uz vīra vārda reģistrētā nekustamā īpašuma – dzīvokļa, jo tas iegādāts laulības laikā, saņemot kompensāciju par īrētā dzīvokļa atbrīvošanu, lai gan kompensāciju saņēma un darījumu par nekustamā īpašuma iegādi slēdza atbildētājs. Tiesa norādīja, ka šie darījumi, proti, kompensācijas saņemšana par dzīvojamās platības atbrīvošanu un citas dzīvojamās platības iegādāšanās uzskatāmi par tādiem, kas veikti kopīgas mājāsaimniecības ietvaros, lai nodrošinātu ģimeni ar mājokli. Šo iemeslu dēļ dzīvokļa īpašums ir uzskatāms par laulāto kopmantu, un prasītājam ir pamats izprasīt savu daļu.

¹² Par likumu piemērošanu, izskaot lietas, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām.// Augstākās Tiesas Plēnuma 1996.gada 10.jūnija lēmums Nr.3.// Latvijas Vēstnesis., 13.06.1996., Nr.102.

¹³ Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Īpašums.- Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2002.-248-249.lpp.

¹⁴ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 10.jūlija spriedums lietā Nr. C04294904.

Pastāvot likumiskajai mantisko attiecību sistēmai, svarīgi ir noskaidrot, kā laulātajiem jāsedz ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumi. Tā kā ģimenes uzturēšanas nolūkā laulātie kopīgi vai viens no viņiem var stāties dažādās saistībās, tad šāds princips ir paredzēts arī atbildībai par saistībām, ko laulātie noslēguši ģimenes vai kopīgās mājsaimniecības vajadzībām.

Ja laulāto kopīgās mantas nepietiek ģimenes uzturēšanai, katrs laulātais var prasīt, lai otrs laulātais piedalās ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumos samērā ar savas atsevišķās mantas stāvokli. Šī norma agrāk bija attiecināma tikai uz sievas atsevišķo mantu, jo pārējā manta tāpat bija vīra rīcībā. Tagad laulātā mantas jēdziena saturs ir paplašināts un šim noteikumam var būt liela loma.¹⁵

Augstākās Tiesas Plēnuma lēmuma „Par likuma piemērošanu, izskatot lietas, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām” Nr.3¹⁶, 15.punktā ir paskaidrots, ka pastāvot laulāto likumiskam mantisko attiecību veidam, laulātie kopīgo mantu var iegūt kopīga tiesiskā darījuma rezultātā vai viens no viņiem, bet ar abu līdzekļiem vai ar otra darbības palīdzību. Tas nozīmē, ka tikai manta jādala atbilstoši laulāto ieguldītajiem līdzekļiem, bet pastāvot šaubām par katra laulātā ieguldījuma apjomu, jāvadās no tā, ka šī manta pieder abiem līdzīgās daļās. Saskaņā ar šā paša Lēmuma 16.punktu, laulātie savu kopīgo mantu var dalīt paši, strīda gadījumā tiesai tā jāsadala dabā vai jānosaka naudas kompensācijas kārtība, piemērojot Civillikuma 1075.panta noteikumus. Kopīgā manta, kas nav dalāma dabā un tāpēc paliek laulāto kopīgā īpašumā, nosakāma katram domājamās daļās. Izskatot prasību par laulāto kopīgās mantas sadali, jānoskaidro mantas sastāvs uz brīdi, kad pārtrauktas laulāto attiecības, mantas esamība un pie kura no laulātajiem tā atrodas. Nosakot sadalāmās mantas vērtību vai piedzenamās kompensācijas apmēru, tiesai jāvadās no mantas vērtības lietas iztiesāšanas laikā pirmajā instancē.

Gadījums, kad laulāto kopīgo mantu iegūst viens laulātais, bet ar abu laulāto līdzekļiem, nerada īpašas problēmas, un ar šādiem „līdzekļiem” parasti saprotamas ne tikai abu, bet arī katra laulātā mantiskās vērtības, kas pirms ieguldīšanas, protams, var būt arī katra laulātā atsevišķa manta. Parasti nerada grūtības arī katra laulātā daļas noteikšana, kas nosakāma proporcionāli katra laulātā ieguldījuma apmēriem.

Tomēr pastāv būtiskas neskaidrības Civillikuma 89., 90. un 91.pantu interpretācijā juridiskajā praksē.

¹⁵ Paļčikovska M. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības un to risinājums//Jurista Vārds- Nr.37, 2000., 7.lpp.

¹⁶ Par likumu piemērošanu, izskatot lietas, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām.// Augstākās Tiesas Plēnuma 1996.gada 10.jūnija lēmums Nr.3.// Latvijas vēstnesis., 13.06.1996., Nr.102.

Konkrēti, uzmanība ir jāpievērš Civillikuma 89.panta otrās daļas tekstam „šaubu gadījumā jāpieņem, ka šī manta (laulāto kopīga manta) pieder abiem līdzīgās daļās”. Civillikuma 89.panta otrā daļa definē laulāto kopīgo mantu, un tālāk izdara slēdzienu – ja rodas šaubas par katram laulātajam piederošu daļu no šīs kopīgās mantas, tad kopīgā manta dalāma līdzīgās daļās. Šeit netiek domāts gadījums, ja rodas šaubas par mantas statusu vispār – vai tā ir kopīga vai atsevišķa manta. Mantai, par kuras statusu rodas šaubas, nav piemērojama Civillikuma 89.panta 2.daļa, kur noteikts, ka dalāma laulāto kopīgā manta un par to, ka šī manta ir kopīga (nevis atsevišķa), strīds nepastāv – strīds ir tikai par kopīgās mantas sadalījumu daļās.

„Šī manta pieder laulātajiem tādās daļās, kādās viņi kopīgi ir piedalījušies tās iegūšanā, un vienīgi tad, ja nav iespējams precīzi noteikt katra laulātā ieguldījuma apmēru, attiecīgā manta atzīstama par piederošu laulātajiem vienādās daļās”.¹⁷

Bet, lai mantu varētu uzskatīt par laulāto kopīgu mantu, obligāts priekšnoteikums ir, ka tai ir jābūt iegūtai laulības laikā. Bez tam, mantas iegūšanas brīdī jāpastāv laulāto kopdzīvei un kopīgajai saimniecībai. Līdz ar to manta, kuru laulātais par saviem personīgajiem līdzekļiem ieguvis pirms laulības oficiālās šķiršanas, taču jau pēc laulāto kopdzīves un kopīgās saimniecības vešanas pārtraukšanas, nav atzīstama par laulāto kopīgo mantu.

Šāds viedoklis ir pausts arī tiesu praksē. Piemēram, 2006.gada 4.septembrī izskatītajā lietā Nr.C30216604¹⁸, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija norādīja, ka divi no nekustamajiem īpašumiem, kuri iegādāti laulības laikā, nav atzīstami par laulāto kopīgo mantu, jo prasītāja tos iegādājusies pēc laulāto kopdzīves pārtraukšanas.

Tāpat no Civillikuma 89.panta otrās daļas izriet, ka manta, lai to varētu atzīt par laulāto kopīgo mantu, ir jāiegūst ar kādu no minētajā likuma normā paredzētajiem līdzdalības veidiem.

„Laulāto līdzdalība kopīgās mantas iegūšanā var izpausties vai nu tādejādi, ka attiecīgo mantu abi laulātie „iegūst kopīgi” (parasti – ar abu laulāto līdzekļiem vai kopīgu darbu), vai arī tādejādi, ka attiecīgo mantu iegūst viens laulātais, bet „ar abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību”. Tāpēc atkarībā no laulāto līdzdalības veida var izšķirt 1) kopīgi iegūto mantu, 2) mantu, ko ieguvis viens laulātais ar abu laulāto līdzekļiem, un 3) mantu, ko ieguvis viens laulātais ar otra laulātā darbības palīdzību. Turklāt, vadoties no Civillikuma 91.panta pirmās daļas 4.punkta un līgumslēgšanas brīvības principa, var izšķirt arī 4) citādā veidā iegūto mantu, kas atzīstama par laulāto kopīgo mantu.”¹⁹

¹⁷ Kalniņš, E. Privāttiesību teorija un prakse. Tiesu namu aģentūra, 2005. 57 lpp.

¹⁸ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2006.gada 4.septembra spriedums lietā Nr. C30216604.

¹⁹ Kalniņš, E. Privāttiesību teorija un prakse. Tiesu namu aģentūra, 2005. 59 lpp.

Ja manta tiek iegūta par viena laulātā līdzekļiem un ar otra laulātā darbības palīdzību, tad saskaņā ar Civillikuma 89.panta otro daļu šī manta būs laulāto kopīga manta. Sekojoši daudz sarežģītāks būs jautājums, ja laulāto kopīgā manta būs iegūta ar otra laulātā „darbības palīdzību”, kas likumā tuvāk nav paskaidrots, ir nenoteikts un dod iespēju dažādi interpretācijai. Likumdevējs, paredzot šādas grūtības, dod iespēju šaubu gadījumā mantu dalīt līdzīgās daļās. Tomēr pat ar to visas problēmas netiek atrisinātas, jo rodas jautājums, vai viena laulātā „darbības palīdzība” ģimenē, kur šis laulātais vada mājsaimniecību, bet otrs darbojas profesijā ir uzskatāma par „darbības palīdzību” Civillikuma 89.panta otrās daļas izpratnē un kādos apmēros. Tādēļ ir svarīgi rūpīgi apskatīt katru konkrētu gadījumu un izvērtēt laulātā darbības raksturu mājsaimniecībā un tās ietekmi uz materiālo vērtību iegūšanu un uzkrāšanu.

Tieši šis gadījums, proti, kad viens no laulātajiem vada mājsaimniecību un ikdienā aprūpē laulāto kopīgos bērnus, bet otrs strādā algotu darbu, praksē visbiežāk rada problēmas laulāto kopīgās mantas sastāva noteikšanā. Bet kā atzīts juridiskajā literatūrā, mājsaimniecības vešana un bērnu ikdienas aprūpe ir būtisks ieguldījums ģimenes labklājības veidošanā un šo darbību nevar vērtēt zemāk par algota darba veikšanu, jo laulāto savstarpējās attiecības (arī attiecības, kas saistītas ar mantas iegūšanu) nevar vērtēt tikai no naudā novērtējamu kritēriju viedokļa. Līdz ar to, tieši tas apstāklis, ka līdzdalībai nav obligāti jāizpaužas kā mantiska ieguldījuma izdarīšanai, rada problēmas noteikt kāda daļa no mantas ir iegūta ar laulātā netiešu līdzdalību.

Mūsdienās problēmas ar jēdziena „darbības palīdzība” interpretāciju rodas tāpēc, ka:

1) Civillikuma 89.panta pirmajā daļā ir atsauce uz 91.pantu, tādējādi norādot, ka atsevišķā manta likumiskajās mantiskajās attiecībās ir tikai tā, kas noteikta Civillikuma 91.pantā. 1937.gada Civillikuma 89.panta pirmajā daļā atsauce uz 91.pantu nebija;

2) Civillikuma 90.panta pirmajā daļā nav atsauce uz 91.pantu. 1937.gada Civillikuma 90.panta pirmajā daļā bija atsauce uz 91.pantu;

3) Civillikuma 91.pantā nav punkta, kas nosaka, ka „manta, ko laulātais nopelna ar savu patstāvīgu darbu, ir šī laulātā atsevišķa manta”. 1937.gada Civillikumā 91.pantā bija punkts, kurš noteica, ka manta, ko sieva nopelna ar savu patstāvīgu darbu, ir viņas atsevišķa manta.

Līdz ar to ir skaidrs, ka Civillikumā ir nepieciešams veikt atbilstošus grozījumus, lai jēdziens „darbības palīdzība” aptvertu visus Civillikumā regulētos laulāto mantas veidus, t.i., Civillikuma 89.panta pirmajā daļā ir svītrojama atsauce uz Civillikuma 91.pantu, Civillikuma 90.panta pirmajā daļā ir iekļaujama atsauce uz Civillikuma 91.pantu un Civillikuma 91.pants ir papildināms ar atsevišķu punktu šādā redakcijā „Manta, ko laulātais nopelna ar savu patstāvīgu darbu, ir šī laulātā atsevišķā manta”.

1937.gada Civillikumā 89.panta otrā daļa problēmas neradīja, jo 91.pantā bija punkts, ka sievas atsevišķa manta ir „manta, ko sieva nopelna ar savu patstāvīgu darbu”. Savukārt 90.panta pirmajā daļā bija atsauce uz 91.pantu, ka vīram ir tiesības pārvaldīt un lietot visu sievas mantu, izņemot viņas atsevišķo mantu.

Līdz ar to bija skaidrs, ja sieva mantu ieguva par līdzekļiem, ko viņa nopelna ar savu patstāvīgu darbu, tad šī manta pieder sievai, tā ir viņas atsevišķa manta, 1937.gada Civillikuma 91.pants skaidri pasaka, ka manta, ko sieva nopelna ar savu patstāvīgu darbu, ir viņas atsevišķa manta. Vīrs šeit nav minēts, bet tas ir arī loģiski, jo 1937.gadā bija vīra pārvaldības sistēma, un manta, ko vīrs nopelnīja ar savu patstāvīgu darbu, bija viņa atsevišķa manta un Civillikuma 91.pants noteica to mantu, kas bija tikai sievas īpašums.

Zināmas grūtības var rasties arī, atrisinot mantas piederības jautājumu laulībā, kurā viens laulātais ienes kapitālu, ko otrs iegulda savā uzņēmumā un rada jaunas materiālas vērtības. Vai šīs vērtības uzskatāmas kā laulātā atsevišķās mantas ienākumi (Civillikuma 91.panta pirmās daļas ceturtais punkts, 107.pants), kas ir šā laulātā īpašums, vai arī kā vērtības, kas radušās ar otra laulātā darbības palīdzību un kas saskaņā ar 89.panta otro daļu šaubu gadījumā sadalāmas līdzīgās daļās. Otru variantu tomēr uzskata par pareizāko, jo, ieguldot kapitālu, ienākumi no tā vienmēr tiek sadalīti starp ieguldītāju un izmantotāju, turklāt ieguldītājs parasti saņem fiksētus procentus, bet pārpalikumu iegūst aizņēmējs; vai kļūstot par uzņēmuma līdzīpašnieku, saņem noteiktu daļu no peļņas. Tādēļ, ja daļa visu peļņu, kas tiek iegūta ar kapitāla palīdzību uzņēmumā, tad tā ir laulāto kopīgā manta. Pretēji, ja laulātais saņem oficiālu atlīdzību par kapitāla izmantošanu no uzņēmuma, tad tā ir viņa atsevišķā manta. Mūsdienās šādi gadījumi ir reti, jo, ja uzņēmumi pieder vairākiem īpašniekiem, ieguldot kapitālu, tiek slēgti līgumi, kas satur visus noteikumus.²⁰

Civillikuma 89.panta otrajā daļā tiek lietots jēdziens laulāto „kopīgā manta”. Civillikuma Ģimenes tiesību daļā netiek lietots jēdziens „kopīpašums”, „kopmanta”, ar to norādot, ka starp šiem jēdzieniem Civillikuma Ģimenes tiesību daļā un Lietu tiesību daļā nav liekama vienādības zīme. Civillikuma Lietu tiesību daļā noteiktais kopīpašums ir vispārīga norma, bet Civillikuma Ģimenes tiesību daļā subjekti ir savstarpēji saistīti arī ar laulības institūtu, un līdz ar to ģimenes tiesībās kā speciāla norma ir lietojams termins „kopīga manta”, „kopīgais īpašums”.

Kad laulātie mantu iegūst kopīgi, tad var veidoties oficiālās kopīpašuma attiecības, it īpaši tas attiecas uz nekustamo īpašumu, kad zemesgrāmatā kā īpašnieki tiek norādīti abi laulātie un katram pieder īpašuma domājamā daļa. Tādēļ attiecībā uz šādu mantu ir

²⁰ Paļčikovska M., Laulāto likumiskās mantiskās attiecības un to risinājums. Jurista vārds, 2003, Nr.37.

piemērojami Civillikuma noteikumi par kopīpašumu (Civillikuma 1067.-1075.p.). Agrāk šāda kopīpašuma sadali sieva nevarēja prasīt jebkurā laikā, jo darbojās „vīra pārvaldības sistēma”. Tagad katram laulātajam jebkurā laikā ir tiesības prasīt kopīpašuma sadali neatkarīgi no laulības pastāvēšanas, vispārējā kārtībā.

Nedalītas kopīpašuma tiesības atzīstamas uz mantu, kam laulātie ar laulības līgumu piešķir mantas kopības statusu saskaņā ar Civillikuma 124.pantu, kurā noteikts – ja laulības līgumā noteikta laulāto mantas kopība, viņiem pirmslaulības piederējusi, kā arī laulības laikā piederējusi manta, izņemot atsevišķo (Civillikuma 125.pants), ir apvienota vienā kopīgā nedalāmā mantā, kura laulības laikā nepieder nevienam laulātajam atsevišķā daļā. Līdz ar to Civillikuma 124.panta norma ir speciāla attiecībā pret 1067.panta trešās daļas vispārējo normu un tādējādi laulātie savai mantai ar līgumu var piešķirt nedalīta kopīpašuma tiesības.

Tomēr, kaut laulāto kopīgā manta skaitās viņu kopīpašums, tas daudzos gadījumos sagādā lielas problēmas, jo bieži vien šī manta nav oficiāli noformēta kā kopīpašums un trešās personas nesaista. Turklāt pilnīga skaidrība ir iespējama tikai ar to mantu, kas ir reģistrējama, bet pārējā tāpat nav pasargāta no labticīga ieguvēja. Tādēļ ir lietderīgi jau pašā sākumā īpašumu, kas ir reģistrējams, nostiprināt abiem laulātajiem, norādot to domājamās daļas, lai vēlāk nerastos pārpratumi ar citām personām un savā starpā. It sevišķi tas attiecas uz nekustamo īpašumu, kurš ir nostiprināts zemesgrāmatā, bet nostiprinājums nav veikst tā, lai laulātiem tā atsavināšanas gadījumā nerastos grūtības. Tiesu praksē ir bijuši vairāki gadījumi, kad ir jāizšķir strīds par to, kuram no laulātajiem pieder nekustamais īpašums un kurš no laulātajiem ir tiesīgs ar to rīkoties neizprasot otra laulātā piekrišanu.

Juridiskajā literatūrā tiek pausts viedoklis²¹, ka nekustamā īpašuma piederībā pastāv divas prezumpcijas – laulāto kopīgās mantas esības prezumpcija un nekustamā īpašuma piederības prezumpcija. Laulāto kopīgās mantas esības prezumpcija izriet no Civillikuma 91.panta otrās daļas, kas nosaka, ka tas, kas zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo. Nekustamā īpašuma prezumpcija izriet no Civillikuma 994.panta pirmās daļas, kas nosaka, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā

Šķiet, ka vēl tagad juristu sabiedrībā pastāv divējādi viedokļi par likuma piemērošanu jautājumos, kas skar laulāto likumiskās mantiskās attiecības.

„Vieni uzskata, ka gadījumos, ja nekustamais īpašums ierakstīts zemesgrāmatā uz viena laulātā vārda un zemesgrāmatā nav ierakstīts norādījums par īpašnieka atsevišķo mantu, nekustamais īpašums ir laulāto kopmanta (laulāto kopmantas esamības prezumpcija –

²¹ Krūmiņš J. Tiesu prakse strīdos par laulāto kopīgās mantas dalīšanu// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds. 24.02.2004., Nr.7 (312)

Civillikuma 91.panta otrā daļa) un īpašnieks „var ar to rīkoties tikai ar otra laulātā piekrišanu”. Otri, savukārt uzskata, ka šādos apstākļos nekustamais īpašums pieder vienīgi tam laulātajam, kurš par īpašnieku ierakstīts zemesgrāmatā (nekustamā īpašuma piederības prezumpcija – Civillikuma 994.panta pirmā daļa) un viņa tiesības rīkoties ar šo īpašumu nav ierobežotas ar otra laulātā piekrišanu attiecīgai rīcībai”.²²

Analizējot tiesu spriedumus laulāto strīdos par nekustamā īpašuma piederību, konstatēts, ka tiesas šos strīdus izšķir divējādi – lieta tiek izspriesta saskaņā ar laulāto kopīgās mantas esības prezumpciju vai nekustamā īpašuma piederības prezumpciju. Tiek secināts, ka Civillikuma nodaļu par laulāto likumiskajām mantiskajām attiecībām nevar tulkot sašaurināti. Ja tiek konstatēts, ka Civillikuma 89. panta otrā daļa ir speciālā norma attiecībā pret Civillikuma 994. panta pirmo daļu tad, savukārt tālāk ir jāanalizē 89.pants kopsakarībā ar 90.pantu un 91. pantu. Tādēļ ir jāievēro Civillikuma minēto pantu uzbūves īpatnības un normu jēga, konkrēti, ka Civillikums nedod priekšroku laulāto mantas kopības sistēmai, tieši otrādi, vēsturiski jau no pašiem Civillikuma veidošanas pirmsākumiem laulāto mantas šķirtības sistēmai tiek dota priekšroka attiecībā pret mantas kopības sistēmu. Civillikumā katrs no laulātajiem tiek noteikts kā atsevišķs tiesību subjekts, kas pats par sevi iegūst tiesības un uzņemas pienākumus, radot tiesiskas sekas.

No tiesu prakses var secināt, ka gadījumos, kad viens no laulātajiem atsavina nekustamo īpašumu, kura zemesgrāmatu nodalījumā nav pieminējuma par to, ka nekustamais īpašums ir laulātā atsevišķa manta vai, ka tas ietilpst laulāto mantas kopībā, vai arī, ka laulātajiem ir visas mantas šķirtība (Civillikuma 91., 111., 117., 125. un 127.panti), ir nepieciešama otra laulātā rakstiska piekrišana. Lai izvairītos no līdzīgām situācijām turpmāk, ir ļoti svarīgi jau pie nekustamā īpašuma ierakstīšanas un ar to saistīto tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā, nostiprinājuma lūgumā nepiemirst pieminēt par laulāto mantiskajām attiecībām, ja nekustamais īpašums ir laulātā atsevišķāk manta, vai, ja laulāto mantiskās attiecības tiek regulētas ar laulāto mantas kopības vai visas mantas šķirtības līgumu.

²² Višņakova G. Par likumiskajām mantiskajām attiecībām.-//Latvijas Vēstnesis, 1999.gada 20.augusts, 5.lpp.

2.2. Laulāto atsevišķā manta

Laulāto atsevišķās mantas sastāvs ir norādīts Civillikuma 91.panta pirmajā daļā un atbilstoši minētajai likuma normai katrā laulātā atsevišķā manta ir:

1) *manta, kas laulātajam piederējusi pirms laulības vai ko laulātie līgumā noteikuši par atsevišķu mantu.*

Kā zināms, agrāk bija tikai sievas atsevišķā manta un tās funkcijas bija izņemt šo mantu no vīra pārvaldības, kurai pēc likuma pakļāvās visa sievas manta. Tagad šāda noteikuma vairs nav un atsevišķai mantai ir citi mērķi, tomēr tāpat kā toreiz šīs mantas mērķis noteikt tās pārvaldības un izlietošanas kārtību, jo kopīgo mantu laulātie pārvalda kopīgi, bet atsevišķo katrs pats (Civillikuma 90.pants).

Lai varētu atzīt, ka manta ir viena laulātā atsevišķā manta, jo iegūta pirms laulības noslēgšanas, nepieciešams konstatēt mantas iegūšanas laiku, kam arī ir izšķirošā nozīme, jo mantas iegūšanas veidam konkrētajā gadījumā nav nozīmes.

Tā, piemēram, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2008.gada 24.novembrī izskatītajā lietā Nr.C28146407²³, atzina, ka dzīvokļa īpašums ir prasītāja atsevišķā manta, jo iegādāts pirms laulības noslēgšanas. Norādīts, ka tas vien, ka prasītājs savas īpašuma tiesības uz strīdus dzīvokli nostiprinājis zemesgrāmatā jau pēc laulības reģistrācijas, nedod pamatu uzskatīt, ka minētais nekustamais īpašums iegūts laulības laikā.

Civillikuma 91.panta pirmās daļas pirmajā punktā ir noteikts vēl viens laulāto atsevišķās mantas veids, proti, ar līgumu noteiktā atsevišķā manta.

Ir svarīgi Civillikuma 91.panta pirmās daļas pirmajā punktā minēto līgumu nošķirt un nejaukt ar laulības līgumu, kura slēgšana ir regulēta Civillikuma Ģimenes tiesību daļas „Laulāto līgumisko mantisko attiecību” nodaļā.

„Šāds līgums, kas tiek slēgts laulāto likumisko mantisko attiecību ietvaros un ar ko netiek atcelta likumiskā laulāto vienlīdzības pārvaldības sistēma, nav uzskatāms par laulības līgumu (Civillikuma 114. un turpm.p. izpratnē), un tam nav piemērojami Civillikuma speciālie noteikumi, kas regulē laulības līguma noslēgšanas kārtību, formu un saturu. Atšķirībā no Civillikuma 117.pantā regulētā laulības līguma, ar ko laulāto likumisko mantisko attiecību vietā tiek nodibināta visas laulāto mantas šķirtība, Civillikuma 91.panta pirmās daļas 1.punktā paredzētā līguma mērķis ir piešķirt atsevišķas mantas raksturu vienīgi zināmai laulātā mantas daļai.”²⁴

²³ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2008.gada 24.novembra spriedums lietā Nr.C28146407.

²⁴ Kalniņš, E. Privāttiesību teorija un prakse. Tiesu namu aģentūra, 2005. 43-44 lpp.

Tāpat ir jāņem vērā, ka minētais līgums pret trešajām personām ir spēkā tikai tad, ja tas ir ierakstīts laulāto mantisko attiecību reģistrā.

2) *priekšmeti, kas noder tikai viena laulātā personīgai lietošanai vai vajadzīgi viņa patstāvīgā darbā.*

Ar šiem priekšmetiem ir jāsaprot kustamas lietas, jo nekustamais īpašums nevar būt priekšmets, kas noder tikai viena laulātā personīgai lietošanai.

Pirmskara Latvijā ar šiem vārdiem saprata subjektīvi šiem mērķiem paredzētās un objektīvi noderīgās kustamas mantas (drēbes, veļa, rotas u.c.) un darba rīkus amata vai profesijas piekopošanai (klavieres, šujmašīnas u.c.). Personīga lietošana var attiekties arī uz tādiem priekšmetiem kā manuskriptiem, dienasgrāmatām, personīgo bibliotēku, piemiņas lietām, goda zīmēm un tamlīdzīgiem priekšmetiem. Atsevišķās mantas īpašība jānosaka katrā atsevišķā gadījumā. Kaut tajā laikā šie noteikumi attiecās tikai uz sievu, arī tagad tie piemērojami abiem laulātajiem. Tomēr, ja šie priekšmeti nav tādi, kas acīmredzami pieder otram laulātajam, piemēram, pēc dzimuma, ja šādas lietas nav pirmā laulātā nodarbošanās objekts, tad, lai ierobežotu trešo personu iespējas labticīgi iegūt šos priekšmetus, vajadzīga to reģistrācija laulāto mantisko attiecību reģistrā (Civillikuma 94.panta trešā daļa).²⁵

Ar priekšmetiem, kas vajadzīgi viena laulātā patstāvīgā darbā ir jāsaprot tādi priekšmeti, kuri nepieciešami profesionālās darbības veikšanā, kā, piemēram, lauksaimniecības tehnika, mūzikas instrumenti. Bet, piemēram, automašīnu, kura iegādāta laulības laikā, nevar atzīt par priekšmetu, kas ir nepieciešams profesionālās darbības veikšanai, jo tā ir izmantojama arī ģimenes vajadzībām.

Tā Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2008.gada 25.februārī izskatītajā lietā Nr. C29467305²⁶, pretēji atbildētāja apgalvotajam, atzina, ka konkrētajā gadījumā, lai arī automašīnu atbildētājs izmanto savā darbā, tomēr tā ir izmantojama arī ģimenes vajadzībām un līdz ar to nav atzīstama par laulātā atsevišķu mantu Civillikuma 91.panta pirmās daļas 2.punkta izpratnē.

3) *manta, ko viens laulātais iegūvis bez atlīdzības laulības laikā.*

Bezatlīdzības piešķirums no kādas personas var būt dāvinājums vai mantojums. Turklāt dāvināt var arī otrs laulātais.

4) *laulātā atsevišķas mantas ienākumi, kas nav nodoti ģimenes un kopīgās mājsaimniecības vajadzībām.*

²⁵ Paļčikovska, M., Laulāto likumiskās mantiskās attiecības un to risinājums. Jurista vārds, 2003, Nr.37.

²⁶ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2008.gada 25.februāra spriedums lietā Nr. C29467305.

Laulāto atsevišķa manta ir arī visi ienākumi no atsevišķās mantas – augļi, pieaugumi un viss, kas iegūts ar atsevišķas mantas līdzekļiem vai darījuma ceļā: pirkuma, nomas, īres, apdrošināšanas u.c. līgumu veidā saskaņā ar likumu.

No minētās likuma normas izriet, ka tikai tādi viena laulātā atsevišķās mantas ienākumi kļūst par viņa atsevišķās mantas objektu, kas nav nodoti ģimenes un kopīgās mājsaimniecības vajadzībām. Līdz ar to secināms, ka tie ienākumi, kas ir nodoti ģimenes un kopīgās mājsaimniecības vajadzībām, kļūst par laulāto kopīgās mantas objektu.

5) manta, ar ko atvietota iepriekšējās (1.-4.) punktos minētā manta.

Tāpat par katra laulātā atsevišķo mantu skaitīsies arī tā saucamie surogāti: manta vai vērtības, kas atvieto Civillikuma 91.panta punktos minēto mantu. Šis punkts praktiski atkārtoti Civillikuma 89.panta pirmo daļu.

Civillikuma 91.panta pirmā daļa tagad satur tikai 5 punktus agrāko 7 vietā. Atkrituši tādi noteikumi kā mantojums, ko sieva pieņēmusi pret vīra gribu, kas tagad ietilpst bezatlīdzības ieguvumos (Civillikuma 91.panta pirmās daļas 3.punkts) (protams, vīra gribai vairs nav nekādas nozīmes); manta, ko sieva nopelna ar savu pastāvīgo darbu (Civillikuma 91.panta pirmās daļas 5.punkts 1937.gada redakcijā). Pēdējais acīmredzot nav pārtapis par laulāto mantu, ko tie iegūst ar savu pastāvīgo darbu, tāpēc, kā parasti atalgojumu, ko saņem laulātie, tie izmanto gan atsevišķi, gan kopīgi, attiecīgi rodoties gan atsevišķai, gan kopīgai mantai. Tādēļ liela loma te ir pierādījumiem.

Civillikuma 92.panta otrā daļa nosaka, kas tas, ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo. Ja prasītājs (laulātais) savā prasībā lūdz tiesu atzīt nekustamu īpašumu par laulāto kopīgo mantu, tad pēc Civillikuma 91.panta otrās daļas, viņam sava prasība nav jāpierāda, bet jāpierāda ir tikai otram laulātajam, kurš ir ierakstīts zemesgrāmatā kā īpašnieks un uzskata, ka tā ir viņa atsevišķa manta. Tomēr tas būtu pretrunā ar procesuālajām normām, t.i., ar Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu²⁷, ka „prasītājam jāpierāda sava prasība”. Tātad, arī tam laulātajam, kurš lūdz atzīt nekustamu īpašumu par laulāto kopīgo mantu, ir jāpierāda sava prasība un tikai tad atbildētājam ir jāaizstāvas pret prasību, iesniedzot pierādījumus, ka tā ir viņa atsevišķā manta. Papildus jāskatās arī uz strīdus nekustamā īpašuma iegūšanas kvalifikāciju. Vai šis nekustamais īpašums atbilst Civillikuma 89.panta pirmajai daļai un 91.pantam, vai 89.panta otrajai daļai.

Civillikuma 89.panta pirmā daļa nosaka, ka katrs laulātais patur mantu, kas piederējusi viņam pirms laulības, tāpat arī to mantu, ko viņš iegūst laulības laikā (91.pants). Pantā ietverta atsauce uz 91.pantu. 1937.gada Civillikuma 89.panta 1.daļā nebija atsauce uz 91.pantu un tas

²⁷ Civilprocesa likuma komentāri, Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna un M.Dudeļa vispārīgā zinātniskā redakcijā, Rīga, 2001.

ir arī loģiskāk, jo tagad izveidojas situācija, ka Civillikuma 91.pants nosaka tikai to atsevišķo mantu, kuru laulātais iegūst laulības laikā, pie tam, Civillikuma 91.pants neaptver visus gadījumus, kad var rasties laulātā atsevišķā manta.

1937.gada Civillikumā tika izdalīti divi atsevišķi jēdzieni – sievas atsevišķā manta un sievas atsevišķi iegūtā manta. Atsevišķi iegūtā manta (*Sondererrungenschaft*) atradās vīra pārvaldībā un lietošanā, kamēr sievas atsevišķo mantu (*Vorbehaltsgut*) pārvaldīja un lietoja sieva pati.²⁸ Tātad, atsevišķās mantas statuss ļāva sievai pašai pārvaldīt savu mantu, nevis apliecināja tikai tās piederību sievai. Jēdzieni „laulāto atsevišķā manta” un „laulāto atsevišķi iegūtā manta” nav identiski, jo atsevišķi iegūtā manta atrodas laulāto kopīgā lietošanā un pārvaldīšanā, bet atsevišķo mantu, pastāvot laulāto likumiskajām mantiskajām attiecībām vai laulības līgumam par mantas kopību, katrs laulātais pārvalda un lieto pats.

Mūsdienās Civillikums laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās paredz tikai katra laulātā atsevišķo mantu. Atsevišķi iegūto mantu Civillikums kā atsevišķu mantas kategoriju neizdala. Laulāto likumisko mantisko attiecību sistēmā atsevišķā manta un kopīgā manta noteikta Civillikuma 89.panta otrajā daļā un 91.pantā. Taču šie panti neaptver visus mantas iegūšanas veidus, tādēļ veidojas vēl viena laulāto mantas kategorija – laulāto atsevišķi iegūtā manta. Laulāto atsevišķi iegūtā manta – tā ir mantas kategorija, kas pašreiz neietilpst ne Civillikuma 89.panta otrajā daļā, ne Civillikuma 91.pantā.

Darbā tiek secināts, ka pastāvot likumiskajām mantiskajām attiecībām, ja nekustamais īpašums ir uz viena laulātā vārda, ja nav atzīme par laulības līgumu vai par laulātā atsevišķu mantu, ja minētais nekustamais īpašums atbilst Civillikuma 89.panta otrajai daļai, tad tas ir abu laulāto kopīga manta. Atklāts paliek jautājums – ja šis nekustamais īpašums neatbilst Civillikuma 89.panta otrajai daļai, bet neatbilst arī Civillikuma 91.pantam- nav atsevišķa manta – vai tā ir laulāto atsevišķi iegūtā manta?

Analizējot 1937.gada Civillikumu, tiek konstatēts, ka toreiz šādas problēmas nebija, jo bija gan sievas atsevišķā manta, gan viņas pārējā manta, kas ietilpa laulāto mantas kopībā, ko pārvaldīja vīrs, bet kura nebija vīra manta, bet gan sievas atsevišķi iegūtā manta, gan arī abu laulāto kopīgā manta. Sievas atsevišķo mantu lietoja un pārvaldīja sieva pati, bet atsevišķi iegūto – vīrs. Tagad Civillikuma 90.pants nosaka, ka katram laulātajam ir tiesības pārvaldīt un lietot visu savu mantu – kā pirms laulības piederējušo, tā laulības laikā iegūto. Civillikuma 90.panta pirmā daļa saskan ar 89.panta pirmo daļu, tikai 90.panta pirmajā daļā vairs nav atsauces uz 91.pantu, kāda bija 1937.gada Civillikumā. 1937.gada Civillikumā savukārt 89.panta pirmajā daļā nebija atsauces uz 91.pantu. Faktiski pašlaik izveidojas situācija, ka

²⁸ Role, E., Laulāto atsevišķa manta. Rīga. 1940. 3.lpp.

laulātajam pieder manta, kas publiskajos reģistros ir nostiprināta uz viena laulātā vārda un iegūta laulības laikā par viena laulātā patstāvīgā darbā iegūtajiem līdzekļiem vai viena laulātā patstāvīgas darbības rezultātā. Šāda manta nebūs kopīga, jo tā neatbilst Civillikuma 89.panta otrajai daļai, bet tā neatbilst arī 91.pantā minētajiem atsevišķās mantas kritērijiem.

Mūsdienās izveidojas jauna mantas kategorija – atsevišķi iegūtā manta. Pēc 1937.gada Civillikuma šāda manta būtu atsevišķā manta, jo to varēja pieskaitīt 91.panta 5.punktam, manta, ko sieva nopelna ar savu patstāvīgu darbu. Tagad šī manta Civillikumā vairs definēta netiek, bet reāli dabā eksistē.

Tādējādi, lai Civillikumā nenosaukto, bet reāli eksistējošo mantas kategoriju - atsevišķi iegūto mantu, leģitimētu, Civillikuma 89.panta pirmajā daļā ir svītrojama atsauce uz Civillikuma 91.pantu, jo 91.pants vairs neaptver visus mantas iegūšanas veidus kā tas bija 1937.gada Civillikumā. Savukārt Civillikuma 90.panta pirmā daļa ir papildināma ar atsauci uz Civillikuma 91.pantu. Pagaidām atsevišķi iegūtā manta, t.i., līdzekļi, ko laulātais iegūst ar savu patstāvīgu darbu, kā arī nekustamais īpašums, ko laulātais iegādājas ar savā patstāvīgā darbā nopelnītajiem līdzekļiem, uzskatāms par katra laulātā atsevišķu mantu, nevis laulāto kopīgu mantu, jo Civillikums dod priekšroku laulāto mantas šķirtības sistēmai, nevis laulāto mantas kopības sistēmai. Atsevišķi iegūtās mantas kategorijas sakārtošana atrisinātu arī līdzšinējo „strīdus ābolu” par nekustamā īpašuma piederību, ja tas ierakstīts zemesgrāmatā uz viena laulātā vārda, iegādāts kopdzīves laikā un nav noslēgts laulības līgums. Šādā gadījumā jāskatās, vai īpašums iegādāts ar abu laulāto kopīgajiem līdzekļiem, kam būtu jābūt pierādāmam faktam vai arī īpašums ir iegādāts ar vien laulātā līdzekļiem, kas iegūti viņa patstāvīgā darbā, vai patstāvīgas darbības rezultātā, kam arī jābūt pierādāmam faktam. Tādēļ Civillikuma 91.panta otrās daļas otro teikumu nepieciešams izteikt jaunā redakcijā: „nekustamais īpašums ierakstāms zemesgrāmatā kā viena laulātā atsevišķa manta vai kā laulāto kopīga manta” un 91.pants jāpapildina ar jaunu punktu, ka laulātā atsevišķa manta ir manta, ko laulātais iegūst ar savu patstāvīgu darbu. Līdz ar to arī tiktu novērsta pašreiz esošā problēma ar mantas kategoriju – laulāto atsevišķi iegūtā manta, kura reāli Civillikumā eksistē, bet tieši definēta netiek. Tātad, ja viens laulātais laulības laikā ar saviem līdzekļiem, bez otra laulātā darbības palīdzības, iegūst mantu, kas nav personīgas lietošanas priekšmets vai der šī laulātā pastāvīgā darbā, tad tā nav ne laulāto kopīga manta, ne arī šī laulātā atsevišķa manta, jo neatbilst ne Civillikuma 89.pantam, ne 91.pantam. Šī manta ir laulātā atsevišķi iegūtā manta.

3. LAULĀTO KOPMANTAS SADALE LATVIJAS PSR

Lai ģimene kā sabiedrības svarīgākā šūniņa normāli eksistētu un realizētu savas funkcijas, tai nepieciešama zināma materiālā bāze. Ģimenes mantiskās attiecības Latvijas PSR bija pilnīgi pakļautas tiesiskajai reglamentācijai un pastāvēja kā mantiskās tiesiskās attiecības, svarīgākās no tām bija īpašuma tiesiskās attiecības. Pastāvēja dažāds īpašuma attiecību tiesiskais regulējums ģimenē – pēc spēkā esošās civilās un ģimenes likumdošanas laikos kolhoznieku ģimenē pastāvēja visu kolhoznieku ģimenes locekļu nedalītas kopīpašuma tiesības uz ģimenes mantu, kurai līdzās varēju būt arī atsevišķu ģimenes locekļu personiskais īpašums un laulāto – šīs ģimenes locekļu kopīpašums. Visās pārējās ģimenēs pilsētās un laukos īpašumu attiecības tika regulētas citādi.²⁹

Likumdošana neparedz kaut kādu obligātu visas ģimenes īpašumu. Laulības un ģimenes kodekss³⁰ regulēja tikai laulāto īpašuma attiecības, nosakot, ka manta, kas pieder laulāto īpašumā, iedalāma:

1. katra laulātā personiskajā īpašumā un
2. laulāto kopīpašumā.

Pārējo ģimenes locekļu īpašuma attiecības regulē tikai civilā likumdošana. Tādejādi spēkā esošajā ģimenes likumdošanā bija nostiprināts jauktais laulāto īpašuma režīms. Tā kā laulāto īpašums (gan katra laulātā personiskais īpašums, gan viņu kopīpašums) bija vienlaikus arī pilsoņu personiskais īpašums, laulāto īpašuma tiesības reglamentē kā ģimenes, tā arī civilā likumdošana.³¹ Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa darbības laikā ģimenes mantiskās attiecības bija pakļautas tiesiskajai reglamentācijai, neparedzot laulātajiem citas tiesiskas kārtības izvēli, proti, tas, ko laulātie ieguva laulības laikā, uzreiz tika uzskatīts par laulāto kopmantu.

Laulātie arī nevarēja savstarpēji vienoties par viena laulātā valdījuma, lietojuma, rīcības tiesību ierobežošanu. Šāda vienošanās nebija spēkā pēc Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa 25.panta. Līdz ar to laulāto kopīpašuma objektu valdījums un lietojums notika pēc abu laulāto vienošanās, un apskatot kodeksa 20.panta.1.daļu var secināt, ka ar kopīpašuma esošo mantu varēja rīkoties tikai abu laulāto vienošanās, bet nevis pretēji viena laulātā interesēm un gribai.

Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksā nevarēja sastapt regulējumu laulības līgumam, tāds tolaik nepastāvēja.

²⁹ Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 48.lpp.

³⁰ LPSR Laulības un ģimenes kodekss. Rīga, izdevniecība Liesma. 1977., 14. – 15.lpp.

³¹ Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 48.lpp.

Laulāto kopīpašums ir manta, ko laulātie ieguvuši laulības laikā, kā izriet no Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa 20. panta pirmās daļas, izņemot to mantu, kas ir katra laulātā personiskais īpašums. Saskaņā ar likumu, laulātajiem bija nedalītā kopīpašuma tiesības. Tas nozīmē, ka šī kopīpašuma pastāvēšanas laikā katra laulātā daļa kopīpašumā nav noteikta. Daļas lielumu nosaka tikai kopīpašumu sadalot. Laulāto nedalīta kopīpašuma režīms nozīmē to, ka laulātie tikai ar savstarpēju vienošanos nav tiesīgi noteikt, cik liela daļa katram no viņiem šajā īpašumā piederēs. Šāda vienošanās būtu pretrunā ar likumā noteikto kopīpašuma režīmu un pretrunā ar laulāto tiesībbspēju.³²

Jebkurā gadījumā - kāds ir sadalei pakļautās mantas sastāvs – tas laulāto kopīpašuma sadales gadījumā tiesai vispirms bija jānoskaidro. Sadalīt principā varēja tikai tos īpašumus, kas pastāvēja vai nu kopīpašuma sadales brīdī, ja sadale notika laulības laikā, vai arī kas bijis tajā brīdī, kad laulātie izbeiguši laulības attiecības.³³

Līdzās nedalītā kopīpašuma tiesībām laulātajiem atsevišķi priekšmeti varēja piederēt arī daļējā kopīpašumā, ja, piemēram, laulātie kopīgi mantojuši kādu priekšmetu, kas ir nedalāms, vai pirms laulībām kopīgi uzcēlušī vai nopirkuši dzīvojamo māju u.tml. Laulāto nedalītā kopīpašuma tiesības varēja būt tikai abiem laulātajiem. Nevienai citai personai, piemēram, laulāto vecākiem, bērniem nevarēja būt kopīgi ar laulātajiem nedalītā kopīpašuma tiesības uz mantu, kas ir laulāto kopīpašumā. Taču tas nenozīmēja, ka zināma manta nevarētu piederēt kopīgi laulātajiem un citām personām. Tā, piemēram, laulības laikā laulātie kopīgi ar sievas vecākiem ir uzcēlušī dzīvojamo māju, tad uz daļu mājas pēc daļējā kopīpašuma tiesībām abiem laulātajiem būs viņu nedalītā kopīpašuma tiesības, bet uz otru mājas daļu – nedalītā kopīpašuma tiesības sievas vecākiem.

Nedalītais kopīpašums attiecās tikai uz to mantu, ko laulātie bija ieguvuši laulības laikā, t.i., no brīža, kad likumā paredzētā kārtībā bija reģistrēta laulība. Personām, kas bez laulību reģistrācijas atradās faktiskās kopdzīves attiecībās, nebija tādu laulāto kopīpašuma tiesību – neatkarīgi pat cik ilga ir šāda faktiskā kopdzīve.³⁴ Manta, ko šādas personas tika iegādājušās, bija katra personīgais īpašums, bet uz mantu, ko kopīgi iegādājušās, attiecās civiltiesiskā daļēja kopīpašuma tiesības, kā izriet no Civilkodeksa 116. – 126. pantiem.³⁵

Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad pirms laulības reģistrācijas nākamie laulātie jau dzīvojuši kopā un kopīgi iegādājušies mantu. Ja, piemēram, kopīga mājas celtniecība bija uzsākta pirms laulību reģistrācijas, bet turpināta pēc tam, kad laulība jau ir reģistrēta – strīda

³² Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 50.lpp.

³³ Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri /J. Bojārs ... [u.c.] ; J. Vēbera visp. red. Rīga : Avots, 1985. - 71. lpp.

³⁴ Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 50. - 51.lpp.

³⁵ Civilkodekss.

gadījumā bija jānoskaidro – cik daudz tika uzcelts pirms un pēc, kā arī katra laulātā darba un līdzekļu ieguldījums šajā uzceltajā daļā, un cik uzcelts pēc laulību reģistrācijas. Uz šo pirmo mājas daļu tad bija attiecināmi Civilt kodeksa noteikumi par daļējo kopīpašumu, bet uz otru mājas daļu tad tika attiecināti Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa noteikumi par laulāto nedalīto kopīpašumu.³⁶

Ja faktiskās laulības attiecības radušās pirms 1944.gada 8.jūlija un pēc tam tās reģistrētas civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestādē vai, ja tiesa pamatojoties uz CPK 249.p., konstatējusi faktiskās laulības faktu, tad bija jāpiemēro Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa noteikumi par laulāto nedalītā kopīpašuma tiesībām.³⁷

Tā kā Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa 20.panta pirmā daļa nedalītā kopīpašuma režīmu attiecināja uz mantu, kas iegūta laulības laikā, jāsecina, ka šī kopīpašuma tiesība pastāvēja tikai līdz laulību izbeigšanas brīdim, t.i., vai nu līdz viena laulātā nāvei, vai līdz laulības šķiršanai (laulības šķiršanas reģistrācijai civilstāvokļu aktu reģistrācijas nodaļās). Laulātajiem kopīpašuma tiesības bija neatkarīgi no tā, vai viņi dzīvoja kopā vai atsevišķi.

Laulāto kopīpašuma režīms, ņemot vērā Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa 41.pantu, viņiem arī bija pēc tam, kad laulāto attiecības faktiski jau ir izbeigtas, bet laulība vēl nebija šķirta. Tomēr, literatūrā tolaik tika izteikts viedoklis un LPSR AT Plēnums arī norādījis, ka izņēmuma gadījumos mantu, ko katrs laulātais ir ieguvis atsevišķi dzīvojot, varēja uzskatīt par katra laulātā personisko īpašumu, nevis viņu nedalīto kopīpašumu.³⁸

Savukārt, atsevišķu kopīpašumā ietilpstošo priekšmetu sadalījums starp laulātajiem tika risināts šādi: saskaņā ar Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa 21.panta otro daļu, tiesai bija jānosaka, kādi priekšmeti nododami katram laulātajam. Strīda gadījumā jāievēro katra laulātā vajadzības pēc attiecīgajiem priekšmetiem, laulāto profesionālās intereses, vecums u.c. apstākļi. Priekšmeti, kas nepieciešami bērnu vajadzībām, jānodod laulātajam, pie kura paliek bērni. Pie nedalāmiem priekšmetiem pieder kolekcijas, zinātniska rakstura bibliotēkas, mēbeļu garnitūras, servīzes u.c.³⁹

Laulāto nedalītā kopīpašuma objekti varēja būt jebkura manta, kas varēja piederēt PSRS pilsoņiem personiskajā īpašumā – dzīvojamā māja, transporta līdzekļi, mājas palīgsaimniecības priekšmeti, nauda, noguldījumi, vērstpapīri u.c.; laulāto manta bija arī pajas uzkrājumi kooperatīvās organizācijās, dārza mājas (dārzkopības sabiedrībās), manta, ko

³⁶ Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 51.lpp.

³⁷ Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri /J. Bojārs ... [u.c.] ; J. Vēbera visp. red. Rīga : Avots, 1985. - 61. lpp.

³⁸ Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 51.lpp.

³⁹ Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri /J. Bojārs ... [u.c.] ; J. Vēbera visp. red. Rīga : Avots, 1985. - 72. lpp.

laulātie, piemēram, nodevuši citu personu lietošanā, glabāšanā un, ko viņi var atrastīt no šīm personām. Tā kā laulāto kopīpašumā varēja atrasties arī viņu darba ienākumi, rodas jautājums, ar kuru brīdi laulātā darba ienākumi kļūst par laulāto kopīpašumu. Tolaik tiesu praksē tika uzskatīts, ka darba alga kļūst par laulāto kopīpašumu tikai tad, kad laulātais, kas to saņēmis, nodod to kopīpašumā naudas vai par šiem līdzekļiem iegādātu priekšmetu veidā, vai arī nogulda to krājkasē. Šādu izskaidrojumu tolaik bija devis Igaunijas PSR AT plēnums 1979.gada 26.decembra lēmumā.⁴⁰

Kopīpašuma tiesības neietekmēja tas, ka reģistrācijai pakļauti objekti (dzīvojamā māja, transporta līdzekļi) būtu reģistrēti uz viena laulātā vārda, ka tikai viens no laulātajiem būtu kā biedrs dzīvokļu celtniecības vai citā kooperatīvā, vai arī būtu noguldījis naudas līdzekļus uz sava vārda krājkasē. Šāds stāvoklis varēja ietekmēt otra laulātā īpašuma tiesību realizēšanu, attiecīgās mantas atsavināšanu, pārvaldīšanu, tiesības saņemt noguldījumu. Tā kā laulātajiem bija nedalīta kopīpašuma tiesības, tad viņiem bija arī vienlīdzīgas tiesības uz šo kopīpašumu neatkarīgi no tā, cik daudz līdzekļu un darba katrs no viņiem ir ieguldījis, iegādājoties šos objektus. Vienlīdzīgas tiesības uz kopīpašumu laulātajiem pastāvēja arī tad, ja tikai viens no viņiem bija nodarbināts valsts, kooperatīvā vai citā organizācijā vai nodarbojās ir individuālu darbību, ka tolaik atļāva LPSR Konstitūcijas 17.pants, bet otrs laulātais ar darbu un līdzekļiem nepiedalījās kopīpašuma iegādē. Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa 20.panta otrā daļā tika uzsvērts, ka laulātajiem ir vienlīdzīgas tiesības uz kopīpašumā esošu mantu arī tādā gadījumā, ja viens no viņiem ir bijis nodarbināts mājāsaimniecībā un bērnu audzināšanā vai, ja vienam no viņiem kaut kādu citu svarīgu iemeslu dēļ nav bijusi patstāvīga izpeļņa, piemēram, sakarā ar mācībām, slimību u.c.

Laulāto kopīpašums ir arī augļi un ienākumi no mantas, kas ir laulāto kopīpašums (īres maksa, procenti pēc noguldījuma līguma kredītiestādēs, laimesti uz valsts aizņēmuma obligācijām un loterijas biļetēm u.c.). Par laulāto kopīpašumu var kļūt manta, kas bijusi katra laulātā personiskajā īpašumā, ja laulības laikā sakarā ar remontu, uzlabojumiem šīs mantas vērtība ir būtiski palielinājusies uz laulāto kopīpašuma vai otra laulātā personiskā īpašumā esošās mantas rēķina (mājas, automašīnas kapitālremonts). Kopīpašuma tiesības var rasties arī uz laulāto personiskā īpašumā esošo mantu, ja viņi vienojas to pārvērst kopīpašumā.⁴¹

Laulāto kopīpašuma sadales iespējas ir šādas – laulāto nedalītā kopīpašuma tiesības izbeidzas ar šī kopīpašuma sadali, kā rezultātā katram no viņiem individuāli rodas īpašuma tiesības uz to mantas daļu, ko viņi saņem pēc sadales. Izbeidzot nedalītā kopīpašuma tiesības

⁴⁰ Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 52.lpp.

⁴¹ Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri /J. Bojārs ... [u.c.] ; J. Vēbera visp. red. Rīga : Avots, 1985. - 64.lpp.

uz nedalāmiem priekšmetiem, viņiem uz to rodas daļējā kopīpašuma tiesības. Jāpiemin, ka 21.pants tieši nenorāda, kad un kādā kārtībā iespējama laulāto kopīpašuma sadale.⁴² Šis jautājums palika tiesu kompetencē, tāpēc laulātajiem, ja tie vēlējās panākt sev vēlamu rezultātu, izdevīgāk bija vienoties savstarpēju sarunu ceļā par mantas sadali, nevis atstāt to tiesas ziņā.

Kā norādījis LPSR AT plēnums 1982.gada 28.jūnija lēmuma 12.pk., laulāto mantas sastāvs un vērtība nosakāmi uz laulāto attiecību faktisko pārtraukšanas brīdi. Saskaņā ar PSRS AT plēnuma 1980.gada 28.novembra lēmuma 15.pk. doto izskaidrojumu mantas sastāvā, kas sadalāma starp laulātajiem, ietilpst manta, ko viņi ieguvuši laulības laikā un, kas atrodas pie viņiem vai pie trešajām personām. Tāda var būt, piemēram, manta, kas ir izīrēta, nodota glabāšanā, vai nauda, kas aizdota citām personām. Tāpat jāņem vērā laulāto prasījuma tiesības pret šīm personām. Jāņem vērā arī laulāto parādi pēc saistībām, kas radušās ģimenes interesēs, piemēram, tās naudas summas, ko laulātie vai viens no viņiem aizņemies automašīnas vai citu priekšmetu iegādei, laulāto dzīvojamās mājas celtniecībai, remontam u.c.⁴³ Tātad sadalot laulāto kopīpašumu Padomju Latvijas laikā, tiesa saskaņā ar pastāvošo normatīvo bāzi noteica, kādi priekšmeti ir dodami katram laulātajam, turklāt ņemot vērā dažādus aspektus, piemēram, profesiju, lietu dalāmību u.c.

Sadalot laulāto kopīpašumu, vērā jāņem arī tā manta vai mantas vērtība, ko viens no laulātajiem, pretēji otra laulātā gribai un ģimenes interesēm, pārdevis, uzdāvinājis vai citādi izlietojis pēc sava ieskata, ja, protams, pierādīts, ka no mantas atsavināšanas iegūtā summa nav izlietota ģimenes interesēs. Tas attiecas arī uz mantu, ko viens no laulātajiem noslēpis līdz sadalei. Ja pēc ģimenes attiecību pārtraukšanas viena laulātā rīcības rezultātā samazinājusies mantas vērtība, tiesa šī laulātā daļu kopīpašumā, sadalot laulāto kopmantu, var samazināt tādā apmērā, kādā samazinājusies mantas kopējā vērtība.

Laulāto kopmantas sadalē nozīme bija tam, kad ir šķirta laulība, kā arī kad ir pārtraukta kopdzīve un līdz ar to kopīgas saimniecības vešana, proti, manta, kas iegādāta pēc laulāto kopdzīves un kopīgas saimniecības vešanas pārtraukšanas, netiek uzskatīta par laulāto kopīgo mantu.

Kā laulāto kopīpašums sadalāms noguldījums, ko laulības laikā viens no laulātajiem noguldījis uz sava vai otra laulātā vārda Valsts darba krājkasē vai Valsts bankā – nevar kā laulāto kopīpašumu sadalīt tādu noguldījumu, ko uz viena laulātā vārda ir izdarījusi kāda trešā persona, kā arī viena laulātā izdarītu noguldījumu uz kādas trešās personas vārda. Tomēr

⁴² Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri /J. Bojārs ... [u.c.] ; J. Vēbera visp. red.

Rīga : Avots, 1985. - 67.lpp.

⁴³ turpat - 71. lpp.

gadījumā, ja tiesā tika konstatēts, ka viens no laulātajiem, ļaunprātīgi rīkojoties, kredītiestādē izdarījis noguldījumu uz kādas trešās personas vārda, izlietojot šim nolūkam laulāto kopējos ietaupījumus, vai nolūkā panākt šo summu neiekļaušanu sadalei pakļautajā kopīpašumā, šāda noguldījuma vērtība bija jāņem vērā pie kopīpašuma sadales un attiecīgi jāpalielina otra laulātā daļa.⁴⁴ Respektīvi, sadalē nevar iekļaut mantu, kas ir patērēta līdz kopīpašuma sadalei. Tomēr atsevišķos izņēmuma gadījumos nevar nepievērst uzmanību faktam, ka viens no laulātajiem, pretēji otra gribai un interesēm, atsavina kopīpašumā esošu mantu.⁴⁵

Tāpat jārikojas gadījumā, kad laulātais-noguldītājs pirms kopīpašuma sadales izņemis noguldījumu, lai to noslēptu un nepakļautu sadalei. Izņēmums bija tad, ja no noguldījuma izņemtā summa izlietota ģimenes vai abu laulāto interesēs.

Sadalei pakļauts pajas uzkrājums, kas laulības laikā uz viena laulātā vārda un no kopīpašumā ietilpstošajiem līdzekļiem iemaksāts kooperatīvajās organizācijās. Šādā gadījumā sadalīt var kooperatīvo iemaksāto pajas uzkrājumu, bet ne dzīvokli vai vasarnīcu, šāda sadale bija iespējama tikai tad, ja šķir laulību un katram šķirtajam laulātajam var atbilstoši uzkrātajai pajas daļai nodot lietošanā atsevišķas izolētas istabas vai vasarnīcas telpas. Sadalot pajas uzkrājumu, bija jāņem vērā, cik tajā ieguldīti viena vai abu laulāto līdzekļi, kas neietilpst laulāto kopīpašumā, kā arī tādas parāda summas, ko viens laulātais apņēmis atdot kreditoriem.⁴⁶ Pēc laulātā vai bijušā laulātā prasības tiesa var nedalot paju, atzīt viņa tiesības uz noteiktu daļu no pajas uzkrājuma, kas ir laulāto vai bijušo laulāto kopīpašums (PSRS AT plēnuma 1978.gada 16. jūnija lēmuma 16.pk.). Šādu tiesību atzīšana bija paredzēta, lai aizsargātu tā laulātā intereses, kurš nav dzīvokļu celtniecības kooperatīva biedrs, un lai viņš saņemtu attiecīgu kompensāciju naudā vai citas mantas veidā. Sadalot paju, bija jānoskaidro, kāda tajā ieguldīto līdzekļu daļa bija laulāto kopīpašums un kāda ir katra personiskais īpašums.⁴⁷

Kompensācijas izmaksa laulātajam piespriežama tad, ja otram laulātajam nodod lietas, kuru vērtība pārsniedz viņam pienākošos daļu. Parasti šāda kompensācija notiek, kad vienam no laulātajiem nodod vērtīgu nedalāmu priekšmetu (automašīnu, bibliotēku, kā arī dzīvojamo māju vai vasarnīcu, ja tajās nevarēja nodot lietošanā katram no bijušajiem laulātajiem izolētas telpas, pārvēršot to par daļēja kopīpašuma objektu). Ja laulātajiem piederējusi dzīvojamā māja vai vasarnīca, tad, ievērot šo ēku atšķirīgos saimnieciskos uzdevumus, katram laulātajam, ja

⁴⁴ Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri /J. Bojārs ... [u.c.] ; J. Vēbera visp. red. Rīga : Avots, 1985. - 71. lpp.

⁴⁵ Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 56.lpp.

⁴⁶ Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri /J. Bojārs ... [u.c.] ; J. Vēbera visp. red. Rīga : Avots, 1985. - 71. lpp.

⁴⁷ Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 57.lpp.

viņi to vēlas, ja tas ir iespējams – nodod daļu no minētā objekta. Tad nav pieļaujams kompensēt daļu vasarnīcā ar daļu dzīvojamā mājā vai otrādi.⁴⁸

Īpatnības kopīpašuma sadalē attiecība uz mantu, kas pieder laulātajiem, no kuriem viens ir dārzkopības sabiedrības biedrs.

Šķirot šādu laulību, dārza ēkas un stādījumi paliek tā laulātā lietošanā, kurš ir dārzkopības sabiedrības biedrs, bet otram laulātajam ir tiesības saņemt no viņa attiecīgu kompensāciju. Izņēmuma gadījumā dārzkopības sabiedrības statūtos noteiktā kārtībā, ņemot vērā šīs sabiedrības biedra laulātā darbu, kā arī to, ka pie viņa paliek nepilngadīgi bērni, zemes gabala lietošanas tiesības un līdz ar to arī ēkas un stādījumus var piešķirt šim laulātajam, ja viņš iestājas sabiedrībā par biedru. Otram laulātajam, kas izstājas no dārzkopības sabiedrības, izmaksā attiecīgu kompensāciju, kuru aprēķinot ņēma vērā arī dārzkopības sabiedrības biedra laulības laikā izdarītos mērķa maksājumus.⁴⁹

Bezstrīdus mantas dalīšana laulāto starpā notika notariālā kārtībā. Tā, piemēram, ja laulības šķiršanas lietā tika iesniegts pieteikums par laulāto kopmantas sadali, tiesnesim bija jāizskaidro Latvijas PSR 1974.gada 28.jūnija likuma Par valsts notariātu⁵⁰ 47.pantā paredzētā kārtība, kādā valsts notariāta kantoris izsniedz laulātajiem apliecību par īpašuma tiesībām uz laulības laikā iegūtās kopmantas daļu.

Šajā pantā tika noteikts, ka valsts notariāta kantorī pēc laulāto rakstveida iesnieguma izdeva vienam vai abiem laulātajiem apliecību par īpašuma tiesībām uz laulības laikā iegūtās laulāto kopmantas daļu. Šādu kārtību paredzēja arī Instrukcija par kārtību, kādā LPSR valsts notariāta kantori izpilda notariālās darbības. Apliecību izdeva tikai par to kopīpašumā esošo mantu, kas viņiem ir apliecības izdošanas dienā, pārbaudot, vai dalāmā manta pieder laulātajiem.

Lai aizsargātu atsevišķi dzīvojošo laulāto intereses, likums atļāva laulāto kopīpašuma sadales gadījumā atkāpties no laulāto mantas daļu vienlīdzības principa.⁵¹ Protams, pusēm ir jābūt ne tikvien tiesībspējīgām un rīcībspējīgām, bet tiem jāatrodas arī savā starpā sevišķās attiecībās, tas ir, laulības attiecībās.

Prasībai par šķirto laulāto kopīpašuma sadali noteikts trīs gadus ilgs prasības noilguma termiņš, kas izriet no Latvijas PSR Augstākās padomes Prezidija 1980.gada 27.marta dekrēta. Pie tam tas piemērojams, ja trīs gadus ilgais prasības noilguma termiņš sāk tecēt ne agrāk kā

⁴⁸ Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri /J. Bojārs ... [u.c.] ; J. Vēbera visp. red.

Rīga : Avots, 1985. - 72. lpp.

⁴⁹ Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 58.lpp.

⁵⁰ Latvijas PSR 1974.gada 28.jūnija likums Par valsts notāru./ Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs 1974, 27.

⁵¹ Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri. J.Vēbera zin.red. Rīga, 1985, 62.lpp.

no brīža, kad laulības šķiršana tiek reģistrēta civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā. Jo tikai ar šo brīdi laulība skaitās šķirta. Tā kā likumā nav precīzi norādīts brīdis, kad sāk tecēt prasības noilguma termiņš, bija jāvadās no Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa 10.panta vispārējā noteikuma, ka noilguma termiņa tecējums sākas ar dienu, kad šķirtais laulātais ir uzzinājis vai viņam vajadzēja uzzināt savu tiesību aizskārumu.⁵² Šāds regulējums joprojām pastāv Krievijas Federācijā, kur arī mantas sadale var notikt ne vēlāk kā trīs gadus pēc laulības izbeigšanās šķiršanās vai laulātā nāves gadījumā.

⁵² Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 58.lpp.

4. LAULĀTO KOPMANTAS SADALE KRIEVIJAS FEDERĀCIJĀ

Krievijas Federācijas Ģimenes kodekss paredz trīs mantisko attiecību veidus, pirmajā grupā ietilpst laulāto tiesības stāties vienam ar otru jebkurās saistībās: noslēgt dažādus darījumus, to skaitā pirkt, pārdot nekustamo īpašumu, dāvināt un novēlēt, turklāt laulātie netiek ierobežoti ne ar kādiem nosacījumiem. Otrā grupa ietilpina tādas mantiskās attiecības, kā viena laulāta tiesības uz otra iegūtajām mantiskajām vērtībām, piemēram, alga, uzkrājumi, mājokļa iekārtojums utml. Savukārt pie trešās grupas pieder savstarpējās uzturēšanas pienākums.⁵³

Krievijas Federācijas Ģimenes kodekss nosaka, ka laulāto likumisko mantisko attiecību režīms ir tad, kad pastāv laulāto kopīgas mantas režīms, ja ar laulības līgumu nav noteikts citādi. Laulāto kopīgā manta ir tā manta, kuru laulātie ir ieguvuši laulības laikā. Pie laulāto kopīgās mantas pieder katra laulātā ienākumi, kurus tas iegūst ar patstāvīgu darbu, laulātā pensijas, pabalsti, u.c. naudas izmaksas, kurām nav speciāli norādīts mērķis (zaudējumu atlīdzība, kompensācija u.tml.). Laulāto kopīgā manta ir arī par abu laulāto līdzekļiem iegādātās kustamās un nekustamās mantas, vērtspapīri u.t.t., neatkarīgi no tā, uz kura laulātā vārda konkrētā manta ir reģistrēta vai kurš laulātais ir veicis naudas iemaksas.⁵⁴ Tātad, ja laulātais saņem personīgas dabas naudas ienākumus, neatkarīgi no to rakstura, ja vien nav norādīts mērķis, tie ir pieskaitāmi pie laulāto kopīgās mantas.

Kodeksā tāpat ir norādīts, ka tiesības uz laulāto kopīgo mantu ir arī tam laulātajam, kurš laulības laikā ir vedis laulāto kopīgo mājtsaimniecību, nodarbojies ar bērnu audzināšanu vai šim laulātajam citu attaisnojošu iemeslu dēļ nebija darbā gūtu pastāvīgu ienākumu. Kodeksā sīki noteikts, ar kādu brīdi viena laulātā pastāvīgā darbā gūtie ienākumi tiek iekļauti laulāto kopīgās mantas sastāvā (kodeksa 34.panta otrā daļa).⁵⁵ Šeit ir redzama līdzība ar Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa 20.panta otro daļu, kur bija reglamentēts, ka laulātajiem ir vienlīdzīgas tiesības uz kopīpašumā esošu mantu arī tādā gadījumā, ja viens no viņiem ir bijis nodarbināts mājtsaimniecībā un bērnu audzināšanā vai, ja vienam no viņiem kaut kādu citu svarīgu iemeslu dēļ nav bijusi patstāvīga izpeļņa, piemēram, sakarā ar mācībām, slimību u.c.

Tiek pieņemts, ja viens laulātais rīkojas ar laulāto kopīgo mantu, tad tas rīkojas abu laulāto vārdā. Šāds viena laulātā darījums abu laulāto vārdā var tikt atzīts par spēkā neesošu, ja laulātais rīkojies negodprātīgi, t.i., ja laulātais jau iepriekš zināja, ka otrs laulātais nedos

⁵³ Матвеев Г. К. Советское семейное право. Москва.Юридическая литература.1985., -115.стр.

⁵⁴ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai.

www.tm.gov.lv/lv/documents/.../petijums_gimenes_tiesibas_12.doc (skatīts 2.04.2010.)

⁵⁵ turpat.

savu piekrišanu šim konkrētajam darījumam. Pretējā gadījumā darījums ir atzīstams par spēkā esošu.⁵⁶ Tas ir attiecināms uz tādiem darījumiem, kā, piemēram, izīrēšana. Nekustamā īpašuma atsavināšanai ir nepieciešama otra laulātā piekrišana.

Laulātais, kurš nav devis minēto piekrišanu, ir tiesīgs viena gada laikā no dienas, kad uzzinājis vai viņam vajadzēja uzzināt par šo darījumu, to apstrīdēt tiesas ceļā, un lūgt atzīt darījumu par spēkā neesošu.⁵⁷ Tā kā šis nosacījums skar trešās personas, tad tiesības apstrīdēt darījumu ir tikai viena gada laikā.

Par laulāto kopīgo mantu netiek atzīta tā manta, kura gan ir iegādāta laulības laikā, bet par vienam laulātajiem piederošajiem līdzekļiem vai īpašumiem, kas piederējuši laulātajam līdz laulības noslēgšanas brīdim, kā arī par līdzekļiem, kuru tas ieguvis dāvinājuma vai mantošanas ceļā, vai citā bezatlīdzības ceļā, piemēram, privatizācijas rezultātā. Šī manta tiek uzskatīta par viena laulātā atsevišķu mantu.

Laulāto atsevišķā manta ir manta, kas laulātajam piederējusi pirms stāšanās laulībā; manta, ko laulātais laulības laikā ieguvis dāvinājuma, mantošanas vai citā bezatlīdzības piešķiruma ceļā; laulātā personīgās lietošanas priekšmeti, izņemot dārglietas un citus greznuma priekšmetus. Tiesu praksē ir nostiprinājies princips, ka laulātā atsevišķā manta var tikt atzīta par abu laulāto kopīgo mantu, ja laulības laikā laulātā atsevišķā mantā uz kopīgās mantas rēķina, vai uz viena laulātā mantas rēķina, vai ar viena laulātā darbības palīdzību, tika izdarīti ieguldījumi, kas ievērojami paaugstina šīs atsevišķās mantas vērtību, piemēram, kapitālais remonts, būvniecība u.tml. Laulātie var savu kopīgo mantu sadalīt kā laulības laikā, tā arī pēc laulības izbeigšanas. Ja laulība tiek šķirta, tad prasībām par kopīgās mantas sadali tiek piemērots trīs gadu noilguma termiņš.⁵⁸ Ja šo trīs gadu laikā bijušais laulātais atsavina trešajām personām daļu no kopīgās mantas, tad rodas sarežģījumi tiesvedības procesā, tāpēc labāk būtu slēgt laulības līgumu.

Krievijas Federācijas Ģimenes kodekss atļauj laulājamiem vai laulātajiem slēgt laulības līgumus, kuros var atrunāt laulāto mantiskās tiesības un pienākumus laulības laikā un (vai) laulības šķiršanas gadījumā.⁵⁹ Arī mantas sadale laulības šķiršanas gadījumā, ja ir laulības līgums, notiek salīdzinoši vienkāršāk, laulātie jau ir vienojušies par mantas sadali un strīdi nepastāv iesniedzot prasības pieteikumu tiesā (sk. 1. pielikumu).

Laulātie savas likumiskās mantiskās attiecības var izmainīt ar laulības līgumu, un noteikt laulāto mantas šķirtību vai laulāto mantas kopību, vai mantas šķirtību vai kopību uz

⁵⁶ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai.

www.tm.gov.lv/lv/documents/.../petijums_gimenes_tiesibas_12.doc (skatīts 2.04.2010.)

⁵⁷ Семейный Кодекс Российской Федерации. Издательство БЕК. Москва, 1996, Статья 35.

⁵⁸ turpat, Статья 38.

⁵⁹ turpat, Статья 40.

laulāto atsevišķu mantas daļu vai uz atsevišķām šķiras lietām, neaptverot ar laulības līgumu visu mantas masu.⁶⁰ Šādi var reglamentēt mantiskās attiecības tikai daļēji, nevis uz pilnīgi visu mantu, kas atrodas laulātajiem.

Uz mantas daļu, kas nav atrunāta laulības līgumā, attiecas likumiskās mantiskās attiecības.⁶¹ Līdz ar to var teikt, ka vienās laulāto mantiskajās attiecībās var apvienot kā likumiskās, tā līgumiskās attiecības.

Laulības līgumā var iekļaut arī atliekošus un atceļošus nosacījumus. Tāpat Ģimenes kodekss, atšķirībā no Civillikuma, atļauj laulātajiem atrunāt laulības līgumā jebkurus nosacījumus vai pienākumus laulāto starpā, kas attiecas uz laulāto savstarpējām mantiskām attiecībām, piemēram, noteikumus par laulāto savstarpēju uzturēšanu, laulāto piedalīšanās veidus otra laulātā ienākumos, ģimenes un mājsaimniecības izdevumu segšanas kārtību, mantas sadali starp laulātajiem laulības šķiršanas gadījumā u.tml.

Laulības līgums neatļauj regulēt laulāto attiecības ar bērniem, tāpat laulības līgumā nedrīkst iekļaut nosacījumus, kas aizliedz otram laulātajam saņemt pienākošos uzturlīdzekļus u.tml., kā arī iekļaut tajā citus noteikumus, kas nostādītu vienu no laulātajiem nelabvēlīgā stāvoklī vai ierobežotu otra laulātā rīcībspēju vai tiesībspēju, vai ir pretrunā ar ģimenes tiesību pamatprincipiem.⁶² Autore uzskata, ka šāda prakse atvieglo kopīpašuma sadali laulības šķiršanas gadījumā, kā arī konkretizē un nosaka laulāto mantiskās attiecības un pienākumus, kas principā atvieglo kopdzīvi un iespējams, pat ļauj izvairīties no konfliktiem.

Tomēr, pastāv atsevišķi ierobežojumi attiecībā uz noteikumiem, kurus nevar iekļaut laulības līgumā. Tā laulātais nevar ar laulības līgumu atteikties no savas tiesībspējas vai rīcībspējas, vai daļēji to ierobežot ar laulības līgumu. Tādi līguma punkti tiek atzīti par spēkā neesošiem un neierobežo personas tiesībspēju vai rīcībspēju. Tādēļ arī laulības līgumos nav atļauts iekļaut tādus punktus, kas ierobežotu viena vai otra laulātā tiesībspēju vai rīcībspēju, laulāto vienlīdzīgas tiesības un iespējas laulībā, regulētu laulāto personiskās tiesības un pienākumus starp laulātajiem, ietvertu tiesības un pienākumus attiecībā uz viņu bērniem vai saturētu citus noteikumus vai nosacījumus, kuri būtu pretrunā ar vispārīgajiem ģimenes tiesību principiem, kas nostiprināti Ģimenes kodeksā.⁶³

⁶⁰ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai.

www.tm.gov.lv/lv/documents/.../petijums_gimenes_tiesibas_12.doc (skatīts 2.04.2010.)

⁶¹ Семейный Кодекс Российской Федерации. Издательство БЕК. Москва, 1996, Статья 42.

⁶² Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai.

www.tm.gov.lv/lv/documents/.../petijums_gimenes_tiesibas_12.doc (skatīts 2.04.2010.)

⁶³ turpat.

Ņemot vērā laulības līgumu slēgšanas praksi, var teikt, ka laulības līgumus slēdz procentuāli maz Krievijas Federācijas ģimeņu (apmēram 5%), lielāko vairākumu ģimeņu apmierina Ģimenes kodeksā regulētās laulāto likumiskās mantiskās attiecības.⁶⁴

Laulātajam ir pienākums informēt savu kreditoru par laulības līguma noslēgšanu, tā grozīšanu vai izbeigšanu. Ja laulātais nav izpildījis šo pienākumu, viņš atbild par savām saistībām, neatkarīgi no laulības līgumā noteiktā.⁶⁵ Laulātie var dalīt kopīpašumu jebkurā laulību brīdī vai arī šķirot to. Būtiski, ka pieprasīt kopmantas sadali var arī kreditors, lai piedzītu no parādnieka daļas parādu un likt tam izpildīt savas saistības.⁶⁶

Jauninājums Krievijas Ģimenes kodeksā ir arī tas, ka laulātie var slēgt laulības līgumu uz visu mantas masu vai tikai uz mantas daļu, vai to mantu, kas nākotnē radīsies, pārējo mantu atstājot likumisko mantisko attiecību režīmā. Laulības līgumu saturs var aptvert noteikumus par laulāto savstarpēju uzturēšanu laulības laikā un pēc laulības šķiršanas; laulāto piedalīšanās tiesību apjomu otra laulātā ienākumu pārvaldībā, ģimenes un mājsaimniecības izdevumu segšanas kārtību u.tml.. Krievijas Ģimenes kodekss laulāto atsevišķo mantu paredz tikai likumiskajā mantisko attiecību sistēmā. Pie līgumiskās mantisko attiecību sistēmas laulātie var brīvi noteikt kopējo mantu, katram laulātajam piederošo mantu vai konkrētas šķiras lietas.

Laulības līgumu slēgšana attiecībā uz laulāto mantas daļu uzskatāms par pozitīvu jauninājumu, kurš būtu ieviešams arī Latvijas Civillikumā. Jo, kā rāda laulības līgumu slēgšanas prakse, tad šādus līgumus jau paši līgumslēdzēji – laulātie jau sen ir ieviesuši, slēdzot Civillikumam neatbilstošus līgumus. Tādēļ šajā gadījumā šādu līgumu ieviešana būtu tikai jau izveidojušās prakses apstiprināšana, jo pašlaik šādi līgumi kā laulības līgumi nav atzīstami, bet ir atzīstami tikai kā līgumi, kuri tiek slēgti, neatceļot laulāto likumiskās mantiskās attiecības, lai regulētu konkrētu laulātajiem piederošu nekustamo īpašumu piederību.⁶⁷ Arī Krievijā šāda līgumu slēgšana jau parādījās pirms to atzīšanas un izveidojušās prakses rezultātā Krievijas likumdevēji ieviesa Krievijas Ģimenes Kodeksā.

Krievijas Ģimenes kodekss neparedz laulāto līgumisko mantisko attiecību sistēmā laulāto atsevišķo mantu.

Arī Latvijas Civillikums precīzu atsevišķo mantu definē tikai likumisko mantisko attiecību režīmā. Bet tieši atsevišķā manta līgumiskajā mantas kopības sistēmā ir radījusi visvairāk neskaidrību, tiek pielietots Civillikuma 91.pants, netiek definēta visa atsevišķā

⁶⁴ Семейный Кодекс Российской Федерации. Издательство БЕК. Москва, 1996, Стр. 24.

⁶⁵ Семейный Кодекс Российской Федерации. Издательство БЕК. Москва, 1996, Статья 46.

⁶⁶ Антокольская М.В. Семейное право. Москва. Юристъ. 2000., -149.стр

⁶⁷ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai.

www.tm.gov.lv/lv/documents/.../petijums_gimenes_tiesibas_12.doc (skatīts 2.04.2010.)

manta ut.t. Tādēļ, līdzīgi kā Krievijas Ģimenes kodeksā, Civillikumā būtu precīzi jāatrunā atsevišķās mantas statuss laulāto līgumisko mantisko attiecību sistēmā.⁶⁸

Mantas sadale notiek ne tikai laulības šķiršanas gadījumā, bet arī laulātā nāves gadījumā, jo mantot var tikai to, kas bija mantojuma atstājēja īpašumā. Laulāto attiecību izbeigšanās klasiskākais variants ir laulības šķiršana, taču arī viena laulātā nāve rada laulības izbeigšanos.

Sadale var notikt ne vēlāk kā trīs gadus pēc laulības šķiršanas. Jebkurā gadījumā, tiesa nevar atteikties pieņemt prasību par mantas sadali, ja laulība nav šķirta. Iemesli var būt dažādi, piemēram, viens no laulātajiem vēlas uzdāvināt daļu savas mantas bērniem vai nepieciešams dzēst savus personīgos parādus. Vai arī otra laulātā izšķērdības dēļ. Tāpēc nav pamatoti atteikt mantas sadali laulības laikā, jo tas var novest pie laulības šķiršanas. Tāpēc likumdevējs Krievijā pieņem, ka arī pēc laulāto kopīpašuma sadales tie turpinās laulāto kopdzīvi.⁶⁹

Ja sadale notiek tiesas ceļā, tad viens laulātais iesniedz sarakstu ar konkrētām lietām un tiesa vadās no ekonomiskās lietderības principa, ņem vērā laulāto vēlmes, lai iegūtu to vai citu īpašumu, kā arī kāda laulātā nespēju iegādāties nākotnē kādas no tām, īpašās vajadzības, ko vēlas laulātais, kurš uzņemas audzināšanā nepilngadīgos bērnus uc.

Līdztekus dzīvokļa īpašumu un dzīvojamo māju sadalei, visbiežāk Krievijas tiesu praksē sastopami strīdi par automašīnas sadali – objekta īpatnība – nedalāmība.

Pat ja automašīnai ir vairāki īpašnieki, tik un tā ceļu satiksmes direkcijā to reģistrē uz viena vārda, kā arī izsniedz tikai vienu tehnisko pasi. Protams, tas nenozīmē, ka tas laulātais, uz kura vārda ir reģistrēta automašīna, iegūst lielākas īpašumtiesības un tiesības vienpusēji rīkoties ar transportlīdzekli.⁷⁰ Var secināt, ka šis jautājums ir aktuāls ne tikai Krievijas Federācijā, bet arī Latvijā, jo arī pie mums transportlīdzekļus var reģistrēt īpašumā tikai vienai personai un transportlīdzekļa īpašniekam ir iespēja reģistrēt transportlīdzekļa faktisko lietotāju, norādot viņu kā turētāju reģistrācijas apliecībā.

⁶⁸ Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai.

www.tm.gov.lv/lv/documents/.../petijums_gimenes_tiesibas_12.doc (skatīts 2.04.2010.)

⁶⁹ Раздел общего имущества. <http://www.razvodim.ru/property/common/> (skatīts 19.04.2010.)

⁷⁰ Раздел имущества супругов. <http://www.advokatura.info/partition2.html> (skatīts 19.04.2010.)

SECINĀJUMI

1. Lai varētu veikt laulāto kopīgās mantas sadali, jānoskaidro mantas sastāvs uz brīdi, kad pārtrauktas laulāto attiecības, mantas esamība un pie kura no laulātajiem tā atrodas. Turklāt, tā kopīgā manta, ko dabā nevar sadalīt, ir jādala domājamās daļās. Kas attiecas uz vērtību un kompensācijas apmēru, tad tā nemainās, bet paliek tādā apjomā, kādā ir fiksēta pirmās instances tiesā.
Autoresprāt, būtu jānosaka, ka to mantu, ko ir iespējams, piemēram, nekustamo īpašumu, ir jāpārvērtē, jo mūsdienu mainīgajos ekonomiskajos apstākļos ir pārāk liela vērtību un cenu svārstība.
2. Kad laulāto kopīgo mantu iegūst viens laulātais, bet ar abu laulāto līdzekļiem, tad salīdzinoši šo kopmantu ir visvienkāršāk sadalīt, laulības šķiršanas gadījumā. Jo ar šādiem *līdzekļiem* saprot gan abu, gan individuāli katra laulātā mantiskās vērtības, līdz ar to var noteikt arī katra laulātā daļas proporcionāli katra ieguldījuma apmēriem.
3. Secināms, ka, lai mantu varētu uzskatīt par laulāto kopīgu mantu, tai noteikti ir jābūt iegūtai laulības laikā. Kā arī mantas iegūšanas brīdī jāpastāv gan laulāto kopdzīvei, gan kopīgajai saimniecībai. Kas attiecas uz to mantu, kuru laulātais par saviem personīgajiem līdzekļiem ieguvis pirms laulības oficiālās šķiršanas, tad jāvērtē vai bija jau beigusies laulāto kopdzīve un kopīgas saimniecības pastāvēšana. Ja kopdzīve un kopīgas saimniecības pastāvēšana bija beigusies, tad tā nav atzīstama par laulāto kopīgo mantu.
4. Ja laulāto kopīgā manta iegūta ar otra darbības palīdzību, tad pastāv iespēja mantu dalīt līdzīgās daļās. Tomēr tas nav viennozīmīgi vērtējams, jo rodas jautājums, vai viena laulātā darbības palīdzība ģimenē (vadot mājsaimniecību), kamēr otrs darbojas profesijā ir uzskatāma par „darbības palīdzību” Civillikuma 89. panta otrās daļas izpratnē un kādos apmēros.
5. Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodeksa 20.panta otrā daļā tika uzsvērts, ka laulātajiem ir vienlīdzīgas tiesības uz kopīpašumā esošu mantu arī tādā gadījumā, ja viens no viņiem ir bijis nodarbināts mājsaimniecībā un bērnu audzināšanā vai, ja

vienam no viņiem kaut kādu citu svarīgu iemeslu dēļ nav bijusi patstāvīga izpeļņa, piemēram, sakarā ar mācībām, slimību u.c.

Autore uzskata, ka arī mūsdienās šāda reglamentācija ļautu izvairīties no liekām diskusijām secinājumu 4.punktā minētās situācijas gadījumos, tāpēc izvirza priekšlikumu Civillikuma 89. panta 4. daļā noteikt, ka: „Laulātajiem ir vienlīdzīgas tiesības uz kopīpašumā esošu mantu arī tādā gadījumā, ja viens no viņiem ir bijis nodarbināts mājāsaimniecībā un bērnu audzināšanā vai, ja vienam no viņiem kaut kādu citu svarīgu iemeslu dēļ nav bijusi patstāvīga izpeļņa.“

6. 1937.gada Civillikuma 91.pants skaidri pateica, ka manta, ko sieva nopelna ar savu patstāvīgu darbu, ir viņas atsevišķa manta. Līdz ar to nebija šaubu, ja sieva mantu iegūst par līdzekļiem, ko nopelna ar savu patstāvīgu darbu, tad šī manta pieder sievai (atsevišķa manta). Šobrīd spēkā esošie Civillikuma noteikumi to neparedz.

Tikai tādi viena laulātā atsevišķās mantas ienākumi kļūst par viņa atsevišķās mantas objektu, kas nav nodoti ģimenes un kopīgās mājāsaimniecības vajadzībām. Tātad tie ienākumi, kas ir nodoti ģimenes un kopīgās mājāsaimniecības vajadzībām, kļūst par laulāto kopīgās mantas objektu.

7. Kad zemesgrāmatā kā īpašnieki tiek norādīti abi laulātie un katram pieder īpašuma domājamā daļa (kad laulātie mantu iegūst kopīgi), tad var veidoties oficiālās kopīpašuma attiecības, it īpaši tas attiecas uz nekustamo īpašumu - attiecībā uz šādu mantu ir piemērojami Civillikuma noteikumi par kopīpašumu un nevis laulāto kopīgo mantu.
8. Attiecībā uz atalgojumu, ko saņem abi laulātie, to tie var izmantot kā atsevišķi, tā kopīgi, līdz ar to rodas gan atsevišķa, gan kopīga manta, bet būtiski šķiršanās gadījumā to pierādīt dalot kopmantu. Turklāt, Civillikuma 92.panta otrā daļa nosaka, kas tas, ka zināmā manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo.
9. Ja viena laulātā rīcības rezultātā, pēc laulāto attiecību pārtraukšanas, mantas vērtība samazinājusies, laulātā daļa var tikt samazināta tādā apmērā, kādā samazinājusies mantas kopējā vērtība.

10. Tiesājoties par kopmantas sadali, ir lietderīgi iesniegt reālās sadales plānu tiesai, tiesa to var apstiprināt, ja otram laulātajam nav būtisku iebildumu pret to, taču tiesa ir pilnvarota pēc sava ieskata izraudzīties dalīšanas veidu.
11. Pašlaik likums faktisko kopdzīvi jeb neregistrēto laulību neatzīst par ģimenes pamatu un tas nerada nekādas īpašuma tiesības uz šīs kopdzīves laikā iegūto mantu. Taču personas, kas veido ģimeni, neregistrējot laulību, vai tās personas, kas ilgu laiku pirms laulības noslēgšanas veido ģimeni, tādējādi ir neaizsargātas.
12. Padomju Latvijas laikos salīdzinoši bija daudz vienkāršāk reglamentētas laulāto mantiskās attiecības, jo spēkā esošais Latvijas PSR Laulības un Ģimenes kodekss noteica, ka laulības laikā sakrātais īpašums vienmēr skaitījās kopēja manta, savukārt, īpašums līdz laulībām: atsevišķa manta.
13. LPSR laikā bija divējāda laulības šķiršanas kārtība – tiesās un civilstāvokļu aktu nodaļās. Tiesā laulības šķiršana bija obligāta, ja laulātajiem bija nepilngadīgi bērni vai, ja laulātajiem bija strīds par laulības šķiršanu; kā arī ja bija strīds par bērniem, par kopīpašuma sadali vai līdzekļu maksāšanu, lai uzturētu darba nespējīgo laulāto; gadījumos, kad laulību šķīra ar personu, kura atradās ieslodzījumā vai kura bija atzīta par rīcībnespējīgu. Laulības šķiršana Civilstāvokļu aktu reģistrācijas iestādēs tika atļauta, ja abi laulātie piekrita laulības šķiršanai un nebija nepilngadīgu bērnu; pēc viena laulātā pieteikuma, ja otrs laulātais atzīts par bezvēsts promesošu vai rīcībnespējīgu vai sodīts ar brīvības atņemšanu uz laiku ne mazāku par trim gadiem. Autore izvirza priekšlikumu arī mūsdienās noteikt divējādu laulības šķiršanas kārtību, par pamatu izvirzot iepriekšminētos kritērijus. Tas ne tikai atvieglotu šķiršanās procedūru, bet arī atslogotu tiesas. Paātrināts un vienkāršots process ārpus tiesas varētu būt gadījumos, ja laulātie bez strīda spēj vienoties par kopmantas sadali, bērnu uzturlīdzekļu apmēru un citiem jautājumiem. Protams, jābūt paredzētai iespējai pārsūdzēt arī zvērinātu notāru lēmumu laulības šķiršanas lietās.
14. Latvijas PSR tiesas sadalot laulāto kopīpašumu, ne tikai noteica katram laulātajam pienākošās daļas apmēru naudas izteiksmē, bet arī konkrēti norādīja, kādi priekšmeti tiek katram laulātajam. Turklāt pastāvēja kompensācijas princips, proti, sadalot laulāto kopīpašumu fiziskās daļās reizēm radās situācijas, kad mantas vērtība pārsniedza viņam pienākošos daļu, tad tiesa varēja piespriest otram laulātajam attiecīgu naudas kompensāciju.

15. Autoresprāt, par laulāto likumisko mantisko attiecību režīmu jānosaka laulāto mantas kopība, kā atsevišķo mantu paredzot pirms laulības noslēgšanas iegūto mantu. Šādi būtu lieka izvērtēšana, kuram laulātajam manta pieder, kā noteikt domājamās daļas un, galvenais, pierādīt laulāto kopdzīvē iegūtās mantas piederību, jo visa manta ietilptu tad mantas kopībā un piederētu abiem laulātiem vienotā masā.
16. Krievijas Ģimenes kodekss, atšķirībā no Latvijas Civillikuma, atļauj laulātajiem atrunāt laulības līgumā jebkurus nosacījumus vai pienākumus laulāto starpā, kas attiecas uz laulāto savstarpējām mantiskām attiecībām, piemēram, noteikumus par laulāto savstarpēju uzturēšanu, laulāto piedalīšanās veidus otra laulātā ienākumos, ģimenes un mājsaimniecības izdevumu segšanas kārtību, mantas sadali starp laulātajiem laulības šķiršanas gadījumā u.tml.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

Normatīvie akti

1. Civillikums. Pirmā daļa. Ģimenes tiesības/ Latvijas Republikas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 10.06.1993., stājies spēkā – 01.09.1993.
2. Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ģimenes tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību/ Latvijas Republikas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 25.05.1993., stājies spēkā -01.09.1993.
3. Latvijas PSR 1974.gada 28.jūnija likums Par valsts notāru./ Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs 1974, 27.
4. Latvijas Republikas Civillikums. Pirmā daļa. Ģimenes tiesības./ Latvijas Republikas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 28.01.1993. nav publicēts.

Literatūra

5. Būmanis A. Ģimenes locekļu mantiskās attiecības pēc jaunā Civillikuma. Prezidenta Ulmaņa Civillikums. Rakstu krājums. –Rīga: 1938.-114.lpp.
6. Būmanis A., Elerss H., Lauva J., Civillikumi, Vietējo likumu kopojuma III daļa, Rīga, a/s Valters un Rapa, 1935.
Civilkodekss.
7. Civilprocesa likuma komentāri, Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna un M.Dudeļa vispārīgā zinātniskā redakcijā, Rīga, 2001.
8. Čakste K. Civiltiesības.Rīga: Rota, 1940.- 105-106.lpp
9. Frīdenberga L. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības. Rīga: Rota, 1938. 3-4.lpp
10. Frīdenberga L. Laulības līgumi pēc Latvijas Civillikuma. Rīga:Rota, 1940., 17.lpp
11. Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Īpašums.- Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2002.-248-249.lpp.
12. Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati, Rīga, Zvaigzne, 1977., 81.lpp
13. Kalniņš, E. Privāttiesību teorija un prakse. Tiesu namu aģentūra, 2005. 57 lpp.
14. Krūmiņš J. Tiesu prakse strīdos par laulāto kopīgās mantas dalīšanu// Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds. 24.02.2004., Nr.7 (312)
15. Latvijas PSR laulības un ģimenes kodeksa komentāri /J. Bojārs ... [u.c.] ; J. Vēbera visp. red. 1985. 438, lpp.
16. LPSR Laulības un ģimenes kodekss. Rīga, izdevniecība Liesma. 1977., 14. – 15.lpp.
17. Paļčikovska M. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības un to risinājums//Jurista Vārds-Nr.37, 2000., 7.lpp.

18. Role, E., Laulāto atsevišķa manta. Rīga. 1940. 3.lpp.
19. Vēbers J. Latvijas PSR ģimenes tiesības. Rīga, Zvaigzne. 1984., - 51.lpp.
20. Višņakova G. Par likumiskajām mantiskajām attiecībām.-//Latvijas Vēstnesis, 1999.gada 20.augusts, 5.lpp.
21. Антокольская М.В. Семейное право. Москва. Юристъ. 2000., -149.стр
22. Матвеев Г. К. Советское семейное право. Москва.Юридическая литература.1985., - 115.стр.
23. Семейный Кодекс Российской Федераций. Издательство БЕК. Москва, 1996, Статья 35.

Elektroniskie informācijas avoti

24. Pētījums Ģimenes tiesībās Civillikuma Ģimenes tiesību daļas modernizācijai.
www.tm.gov.lv/lv/documents/.../petijums_gimenes_tiesibas_12.doc (skatīts 2.04.2010.)
25. Раздел имущества супругов. <http://www.advokatura.info/partition2.html> (skatīts 19.04.2010.)
26. Раздел общего имущества. <http://www.razvodim.ru/property/common/> (skatīts 19.04.2010.)

Tiesu prakse

27. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2008.gada 10.jūlija spriedums lietā Nr. C04294904.
28. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2006.gada 4.septembra spriedums lietā Nr. C30216604.
29. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2008.gada 24.novembra spriedums lietā Nr.C28146407.
30. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2008.gada 25.februāra spriedums lietā Nr. C29467305.
31. Par likumu piemērošanu, izskatot lietas, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām.// Augstākās Tiesas Plēnuma 1996.gada 10.jūnija lēmums Nr.3.// Latvijas Vēstnesis., 13.06.1996., Nr.102.

PIELIKUMI

ИСКОВОЕ ЗАЯВЛЕНИЕ О РАСТОРЖЕНИИ БРАКА И
РАЗДЕЛЕ ИМУЩЕСТВА.

В _____ районный (городской) народный суд
_____ области (края)

Истец: _____
(Ф.И.О., адрес)

Ответчик: _____
(Ф.И.О., адрес)

Цена иска _____

ИСКОВОЕ ЗАЯВЛЕНИЕ

о расторжении брака и разделе имущества

С ответчицей(ком) я вступил(а) в брак _____
(число, месяц, год)

(копия свидетельства о заключении брака прилагается)

От брака имеем ребенка (детей) _____

(имя, число месяц, год рождения ребенка (детей))

(копия свидетельства о рождении прилагается)

Совместная жизнь с ответчицей(ком) не сложилась _____
(указать причины)

Брачные отношения между нами прекращены с _____ (месяц, год)
общее хозяйство не ведется.

Примирение между мной и ответчицей(ком) невозможно. По вопросу
о содержании и воспитании ребенка (детей) спора нет _____

(указать, с кем из супругов будет проживать ребенок

либо кто из детей; выплачиваются ли средства на содержание

ребенка (детей) добровольно или по судебному решению).

Соглашение о добровольном разделе имущества, являющегося общей совместной собственностью, между нами не достигнуто. В период брака нами совместно приобретено следующее имущество (в том числе и денежные суммы) _____

(наименование, стоимость и время приобретения каждого

предмета, место его нахождения)

общая стоимость которого составляет _____ руб.

В соответствии со ст. ст. 20-21, 33, 36 КОБС РСФСР

ПРОШУ:

1. Расторгнуть брак между мной и _____

(Ф.И.О. ответчицы(ка))

зарегистрированный _____

(дата регистрации брака)

в _____ ЗАГСа, актовая запись _____

(наименование) (номер)

2. Разделить имущество, являющееся общей совместной собственностью, выделив мне _____

(наименование вещей, стоимость)

Ответчице(ку) выделить _____

(наименование, стоимость каждого предмета)

на общую сумму _____ руб.

Приложение: 1. Копия свидетельства о заключении брака. 2. Копия свидетельства о рождении ребенка (детей). 3. Документы о заработке и иных доходах истца и ответчика. 4. Марка или квитанция об уплате госпошлины. 5. Копия искового заявления. 6. Опись совместно нажитого имущества.

ПОДПИСЬ ДАТА

SPRIEDUMS
LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2008.gada 10.jūlijā

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija
šādā sastāvā tiesas sēdēs priekšsēdētāja S.B.

ar sekretāri N.L.

piedaloties advokātam V.K.

slēgtā tiesas sēdē izskatīja civillietu I. B. prasībā pret A. B. par laulības šķiršanu, uzturlīdzekļu piedziņu, saskarsmes tiesību noteikšanu un kopmantas sadali un A. B. pretprasībā par saskarsmes tiesību noteikšanu un atsevišķas mantas atzīšanu un

konstatēja:

Prasītāja I. B. cēla tiesā prasību par laulības šķiršanu un laulāto kopmantas sadali, norādot, ka 1995.gada 2.septembrī reģistrējusi laulību ar A. B., un šajā laulībā dzimušas 2 meitas: M. E. 1998.gada 16.jūnijā un A. K. 2000.gada 10.augustā.

Prasībā norādīts, ka ar 2002.gadu attiecības starp pusēm pasliktinājās un kopš 2004.gada 3.maija dzīvo šķirti, jo ar bērniem pušu kopīgo dzīves vietu atstājusi un tagad irē dzīvokli. Uzskata, ka samierināšanās nav iespējama.

Kopdzīves laikā tika iegādāts dzīvoklis Jelgavā, M. ielā 50-39, kurš reģistrēts uz atbildētāja vārda.

Prasītāja lūdz šķirt laulību, piedzīt meitu M. E., dzimušas 1998.gada 16.jūnijā un A. K., dzimušas 2000.gada 10.augustā uzturam ikmēnesi katrai LVL 50, atzīt prasītājai īpašuma tiesības un 1/2 domājamo daļu no dzīvokļa Jelgavā, M. 50-39.

2004.gada 15.oktobrī iesniegti papildinājumi pie prasības pieteikuma, kur lūdz noteikt atsevišķu aizgādību pār meitām M. E., dzimušas 1998.gada 16.jūnijā un A. K., dzimušas 2000.gada 10.augustā, un noteikt atbildētājam saskarsmes tiesības.

2007.gada 26.aprīlī prasība papildināta un grozīta, kur prasītāja lūdz piedzīt katras meitas uzturam ikmēnesi LVL 120, jo bērnu normālai uzturēšanai nepieciešami vismaz 470 lati, bet pati saņem algu LVL 200 apmērā.

Atbildētāja alga pēc nodokļiem sastāda apmēram LVL 500 un viņš šādu summu bērniem var maksāt.

Lūdza atzīt īpašuma tiesības uz 1/2 domājamo daļu no dzīvokļa īpašuma Jelgavā, M. 50-39, dzēšot šajā daļā ierakstu zemesgrāmatā par atbildētāja īpašuma tiesībām.

Atbildētājs iesniedza pretprasību, norādot, ka prasītāja no 2003.g.decembra līdz 2004.gadam ārstējusies no tuberkulozes, attieksmē pret bērniem ir histēriska, nelīdzsvarota, bez atbildētāja atļaujas aizvedusi bērnus.

Kopdzīves laikā prasītāja vedusi amorālu dzīves veidu, nav nakšņojusi mājās.

Lūdza meitu M. E., dzimušas 1998.gada 16.jūnijā un A. K., dzimušas 2000.gada 10.augustā, ikdienas aizgādību noteikt atbildētājam.

2004.gada 15.novembrī atbildētājs papildināja pretprasību, kur lūdza ierobežot prasītājam saskarsmes tiesības ar bērniem un pieņemt lēmumu par uzturlīdzekļu piedziņu no prasītājas par labu atbildētājam ikmēnesi LVL 30 katrai meitai.

2008.gada 7.janvārī atbildētājs iesniedza pretprasības grozījumus, kur lūdza dzīvokļa īpašumu Jelgavā, M. 50-39 atzīt par viņa atsevišķu mantu, jo tas 2003.gada 16. jūnijā iegādāts par viņa atsevišķiem līdzekļiem.

Tiesas sēdē prasītājas pārstāve uzturēja prasību daļā par laulības šķiršanu, uzturlīdzekļu piedziņu un kopmantas sadali, bet neuzturēja daļā par atsevišķās aizgādības un saskarsmes tiesību noteikšanu, jo šajā daļā puses panākušas vienošanos. Pretprasību neatzina.

Prasītājas pārstāve uzskata, ka laulība pilnībā izirusi, kopdzīve pārtraukta 2004.gada 3.maijā un vairāk nav atjaunojama, jo puses dzīvo šķirti. Lūdza piedzīt katras meitas uzturam ik mēnesi LVL 120,

Atbildētājs pretprasību uzturēja daļā par atsevišķas mantas atzīšanu, prasību atzina daļēji norādot, ka laulība šķirama tādēļ, ka sieva nevēlas atgriezties ģimenē, jo kopš 2004.gada viņai ir draugs.

Nepiekrīt maksāt uzturlīdzekļus katram bērnam LVL 120, jo viņš papildus katram bērnam ik mēnesi iztērē apmēram 100 latus, laikā, kad bērni atrodas pie viņa.

Dzīvoklis Jelgavā, M. 50-39 ir viņa atsevišķa manta, jo iegādāts par līdzekļiem, ko viņam izmaksājis mājas īpašnieks par dzīvokļa Lāčplēša ielā atbrīvošanu.

Novērtējot tiesas sēdē sniegtos paskaidrojumus, lietas materiālus, Civillietu tiesas kolēģija atrod, ka prasība apmierināma daļēji, bet pretprasība noraidāma.

1995.gada 2.septembrī puses noslēgušas laulību Rīgas Āgenskalna baptistu draudzē, par ko izdarīts ieraksts nr. 12.

Šajā laulībā dzimušas divas meitas M. E. 1998.gada 16.jūnijā un A. K. 2000.gada 10.augustā.

Kā redzams no pušu paskaidrojumiem, tad ap 2002.gadu pusēm sāka rasties dažāda rakstura pretenzijas vienam pret otru un kopš 2004.gada 3.maija laulātie dzīvo šķirti, jo prasītāja ar bērniem atstāja kopīgo pušu dzīves vietu Jelgavā, M. 50-39.

Lai arī pusēm tika noteikts samierināšanās laiks, tomēr laulātie kopīgu dzīvi neatjaunoja, tādēļ ir pamats uzskatīt, ka laulība ir izirusi un tādēļ šķirama, kā to nosaka Civillikuma 71.pants.

Pēc laulības šķiršanas prasītāja vēlas paturēt pirmslaulības uzvārdu „Š.”.

Prasītāja lūdza noteikt katras meitas uzturam ik mēnesi 120 latus, jo pati šobrīd ir bezdarbniece, bet bērniem ik mēnesi nepieciešami apmēram 470 lati.

Civillikuma 179.panta 1.daļa nosaka, ka vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt.

Saskaņā ar lēmumu nr. 080125-53 piesl I. B. 2008.gada 25.maijā piešķirts bezdarbnieka statuss.

Atbildētājs strādā SIA "S." un viņa vidējā alga pēc nodokļu ieturējuma ir LVL 493,97.

Atbildētājs pēc būtības neapstrīdēja, ka abu meitu uzturēšanai būtu nepieciešami ap 470 latiem, tomēr norādīja, ka viņam ir vēl izdevumi apmēram 100 lati, kad bērni atrodas pie viņa.

Izvērtējot pušu mantisko stāvokli, kā arī ņemot vērā to, ka saskaņā ar vienošanos bērni zināmu laiku pavada kopā ar tēvu, kuram sakarā ar to ir izdevumi, uzturlīdzekļu apmērs nosakāms LVL 100 apmērā katram bērnam.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 16.septembra lēmumu piedzīti pagaidu uzturlīdzekļi meitu M. E., dzimušas 1998.gada 16.jūnijā un A. K., dzimušas 2000.gada 10.augustā, uzturam ik mēnesi LVL 30 katrai līdz sprieduma taisīšanai.

2007.gada 5.jūnijā starp pusēm panākta vienošanās par ikdienas aizgādību un saskarsmes tiesībām ar meitām M. E., dzimusu 1998.gada 16.jūnijā un A. K., dzimusu 2000.gada 10.augustā, tādēļ šajā daļā gan prasība, gan pretprasība ir izbeidzamas.

Bez tam prasītāja lūdz atzīt īpašuma tiesības un 1/2 domājamo daļu no dzīvokļa Jelgavā, M. 50-39, kurš reģistrēts uz atbildētāja vārda. Prasītāja norāda, ka dzīvoklis iegādāts pušu kopdzīves laikā, tādēļ uzskatāms par laulāto kopmantu.

Atbildētājs iebilda tam uzskatot, ka dzīvoklis Jelgavā, M. 50-39 ir viņa atsevišķa manta, jo iegādāts par līdzekļiem, ko viņam izmaksājis mājas īpašnieks par dzīvokļa Lāčplēša ielā atbrīvošanu.

Civillikuma 89.panta 2.daļa nosaka, ka viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai viens no viņiem, bet par abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta; šaubu gadījumā jāpieņem, ka šī manta pieder abiem līdzīgās daļās.

Civillikuma 87.panta 1.daļa nosaka, ka laulātajiem neatkarīgi no viņu mantiskajām attiecībām ir tiesība mājas saimniecības ietvaros atvietot vienam otru. Darījumi, ko viens laulātais noslēdzis šīs darbības ietvaros, atzīstami par noslēgtiem arī otra laulātā vārdā, ja no lietas materiāliem nav redzams pretējais.

Kā izriet no lietas materiāliem, tad puses pamatojoties uz īres līgumu lietoja dzīvokli nr. Lāčplēša 27, Rīgā.

2003.gada 15.maijā dzīvojamās mājas īpašnieks J.G. izsniedza A.B. brīdinājumu par dzīvojamās telpas īres līguma izbeigšanu sakarā ar kapitālo remontu.

Kā redzams no atbildētāja paskaidrojumiem, tad ar mājas īpašnieku tika panākta vienošanās, ka dzīvojamā platība tiks atbrīvota, par to saņemot kompensāciju.

Kā redzams no maksājuma uzdevuma nr. 347, tad J. G. pārskaitījis atbildētājam 14 668 USD kā kompensāciju.

2003.gada 16.jūnijā tika noslēgts pirkuma līgums, saskaņā ar kuru A.B. ieguva īpašuma tiesības uz dzīvokli 39 M. 50, Jelgavā.

Kā redzams no pušu paskaidrojumiem un tas apstiprinās arī ar izziņu no Iedzīvotāju reģistra, tad puses kopīgi ievietojās jauniegūtajā dzīvokli, kuru prasītāja 2003.gada 5.septembrī deklarējusi kā savu dzīves vietu.

Izvērtējot iepriekšminēto secināms, ka šie darījumi, proti, kompensācijas saņemšana par dzīvojamās platības atbrīvošanu un citas dzīvojamās platības iegādāšanās uzskatāmi par tādiem, kas veikti kopīgas mājsaimniecības ietvaros, lai nodrošinātu ģimeni ar mājokli. Šo iemeslu dēļ dzīvokļa īpašums Jelgavā, M. 5-39 ir uzskatāms par laulāto kopmantu, un prasītājam ir pamats izprasīt savu daļu.

Vadoties no teiktā un 239.,242.p, Civillietu tiesas kolēģija

nosprieda:

šķirt laulību starp A. B., personas kods: un I. B., personas kods:, kas noslēgta 1995.gada 2.septembrī Rīgas Āgenskalna baptistu draudzē, par ko izdarīts ieraksts nr. 12.

Pēc laulības šķiršanas prasītājam I. B. piešķirt pirmslaulības uzvārdu „Š.”.

Piedzīt no A. Bī. par labu I. B. uzturlīdzekļus meitu M. E. B. un A. K. B. uzturam ik mēnesi LVL 100 katrai, sākot no 2004.gada 21.maija līdz bērnu pilngadībai.

Atsaukt izpildu rakstu, kas izsniegts par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 16.septembra lēmumu.

Atzīt I. B. īpašuma tiesības uz ½ domājamo daļu no nekustamā īpašuma M. ceļš 50-39, Jelgavā, kadastra Nr.000000000000, dzēšot šajā daļā ierakstu zemesgrāmatā par A. B. īpašuma tiesībām.

Izbeigt tiesvedību II. B. prasības daļā un A. B. pretprasības daļā par saskarsmes tiesību noteikšanu.

Noraidīt A. B. pretprasību daļā par atsevišķas mantas atzīšanu.

Piedzīt no A. B. par labu valstij valsts nodevu LVL 185 (viens simts astoņdesmit pieci lati).

Sprīdums pārsūdzams 20 dienu laikā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātā, iesniedzot apelācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesā.

Priekšsēdētāja:

NORAKSTS PAREIZS
Rīgas apgabaltiesas tiesnese
Rīgā 10.07.2008.

Sk.Buivide

S P R I E D U M S
LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2008. gada 25. februārī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija
šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja: S.B.
ar sekretāru: M.B.
 piedaloties advokātei D.G.

izskatīja slēgtā tiesas sēdē civillietu V. M. prasībā pret V. M. par laulības šķiršanu, uzturlīdzekļu piedziņu, kopmantas sadali un V. M. pretprasībā par laulības šķiršanu un saskarsmes tiesību noteikšanu un

konstatēja:

2005.gada 21.jūlijā V. M. cēlusi Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā prasību pret V. M. par uzturlīdzekļu piedziņu, lūdzot piedzīt no atbildētāja meitas A. un dēla D. uzturam LVL 150 ik mēnesi.

V. M. cēlis tiesā prasību pret V. M. par laulības šķiršanu un saskarsmes tiesību noteikšanu. Uzskata, ka bērnu interesēs ir palikt pie mātes, savukārt viņam ar spriedumu būtu nosakāmas saskarsmes tiesības.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2005.gada 7.decembra lēmumu civillietā V. M. prasībā pret V. M. par laulības šķiršanu un saskarsmes tiesību noteikšanu pievienota civillietai V. M. prasībā pret V. M. par uzturlīdzekļu piedziņu, kur nolemts V. M. prasību skatīt kā pretprasību.

Piedzīti no V. M. par labu V. M. uzturlīdzekļi meitas A. M., dzimušas 23.02.1992., uzturam LVL 30 ik mēnesi, un dēla D. M., dzimuša 05.03.1999., uzturam LVL 30 ik mēnesi, sākot no prasības pieteikuma iesniegšanas brīža-2005.gada 21.jūlija līdz sprieduma taisīšanai civillietā.

2006.gada 27.februārī V. M. iesniegusi tiesā prasības pieteikuma papildinājumus, kur lūdz sadalīt laulības laikā iegādāto kustamo un nekustamo mantu.

Norāda, ka viņai nav nekas iebilstams pret to, ka atbildētājs tiek ar bērniem, taču viņa kategoriski nepiekrīt tam, ka bērni ar atbildētāju pavadītu katru nedēļas nogali.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2006.gada 18.aprīļa lēmumu minētā civillietā nosūtīta pēc piekritības Rīgas apgabaltiesai.

2006.gada 3.oktobrī atbildētājs V.M. iesniedzis papildinājumus pie pretprasības pieteikuma par ikdienas aizgādības noteikšanu bērniem.

2006.gada 7.novembrī V.M. atkārtoti groza prasību attiecībā uz saskarsmes tiesību noteikšanu ar bērniem.

2007.gada 12.februārī V. M. iesniedz grozījumus prasībā daļā par kopmantas sadali.

2007.gada 13.novembrī prasītāja iesniedz grozījumus, kur norāda, ka kopdzīves laikā iegādāti nekustamie īpašumi:

-dzīvoklis Nr.36, Rīgā, N. 52,

-zemes īpašums „D.” ½ domājamā daļa no 0,254 ha, kas atrodas L. rajonā, V. pagastā,

-dzīvoklis L. rajona V. pagastā „N”,

-dzīvoklis M. 254/6-58, Rīgā, kā arī automašīna Mercedes Benz 200,

v.n.

Lūdza atzīt īpašuma tiesības

-uz ¼ daļu no nekustamā īpašuma – zemesgabala „D”,

-uz ½ daļu no dzīvokļa īpašuma Rīgā, N. 52-36,

-uz ½ daļu no dzīvokļa īpašuma Nr.8, „N.”, L. rajonā, V. pagastā,

-uz ½ daļu no automašīnas Mercedes Benz 200, v.n.

Bez tam lūdza piedzīt LVL 75 katram bērnam uzturlīdzekļus, noteikt, ka V.M. un V. M. saglabājas kopīgas aizgādības tiesības uz bērniem, bet ikdienas aizgādību nodrošina V. M., noteikt, ka V. M. ir tiesības tikt ar A. un D. M. katra mēneša otrajā un ceturtajā sestdienā no plkst. 10:00 līdz svētdienai plkst. 18:00.

V. M. par 2007.gada 13.novembra prasības grozījumiem iesniedza paskaidrojumus, kur norāda, ka prasītāja savu prasību pamato uz Civillikuma 89.panta 2.daļu, taču nav ņemta vērā judikatūra – Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedums civillietā Nr.SKC-651/2007, ka lietas iegūšanas laulības laikā fakts pats par sevi nedod pamatu šo mantu katrā ziņā kvalificēt kā laulāto kopmantu.

Tā pati prasītāja 2005.gada 21.jūlijā un 2005.gada 28.jūlijā savā prasībā Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā norāda, ka ar atbildētāju dzīvo šķirti, nav kopīgas saimniecības un netiek uzturētas laulāto attiecības.

Arī 2004.gada 13.decembra prasības pieteikumā V. M. norādīja, ka viņa nestrādā un saņem bezdarbnieka pabalstu.

Norāda, ka V. M. nav iesniegusi pierādījumus par viņas ieguldījumiem laulāto kopmantas iegūšanā.

Piekrīt, ka starp pusēm nepastāv strīds par īpašuma tiesībām uz dzīvokļa īpašumu Nr.58 M. 254/6, Rīgā, jo katram pieder ½ domājamā daļa no dzīvokļa. Tajā dzīvoklī dzīvo prasītāja, veic dzīvokļa pārbūvi.

Dzīvokļa īpašums „N.” pieder prasītājai un tādēļ nav saprotama prasība atzīt viņai īpašuma tiesības ½ domājamās daļas apmērā no dzīvokļa.

Pilnībā neatzīst prasību par īpašuma tiesību atzīšanu prasītājai uz ¼ domājamo daļu no zemesgabala „D.” un ½ domājamo daļu no dzīvokļa īpašuma Rīgā, N. 52-36, jo prasītāja nav pierādījusi, ka būtu piedalījies nekustamo īpašumu iegādē.

Nekustamie īpašumi vērtējami pēc 2004.gada vērtējuma rādītājiem, jo tieši šajā laikā laulība izira.

Tā dzīvokļa īpašuma Rīgā, M. 254/6-58 vērtība bija LVL 18 000, N. 52-36 LVL 22 000, dzīvoklis Nr.8 L. rajona V. pagasta „N” LVL 1500, ½ domājamā daļa zemesgabala „D” – LVL 2500.

Īpašuma iegādei N 52-36, Rīgā paņemts kredīts, kura atlikums sastādīja LVL 16 958.

Uzskata, ka prasītājam pilnībā ir nododams dzīvokļa īpašums Rīgā, M 254/6-58, bet atbildētājam pārējie nekustamie īpašumi, kā arī kredīta saistības.

Bez tam automašīna ir viņa personīgā manta, jo tiek izmantota darbam.

Piekrīt maksāt bērniem uzturlīdzekļus Ministru kabineta noteikumu Nr.348 paredzētajā apmērā, proti, 30% apmērā no valstī noteiktās minimālās algas – LVL 48 apmērā katram bērnam.

Tiesas sēdē prasītāja uzturēja prasību pilnā apjomā norādot, ka laulība izirusi un kopš 2004.gada decembra dzīvo šķirti, vēlas uzturlīdzekļus bērnu uzturam ik mēnesi katram LVL 75 un sadalīt laulāto kopmantu atbilstoši 2007.gada 13.novembra prasības pieteikuma grozījumiem.

Atbildētāja pārstāvis lūdza laulību šķirt, norādot, ka kopš 2004.gada decembra puses dzīvo šķirti. Piekrīt maksāt uzturlīdzekļus ik mēnesi LVL 48 katram bērnam.

Uzskata, ka ikdienas aizgādība pār bērniem nosakāma prasītājam, bet gadījumā, ja māte izvēlas par patstāvīgu dzīves vietu ārpus Latvijas vai ir ilgstošā prombūtnē, tad ikdienas aizgādību realizē tēvs.

Attiecībā par kopmantas sadali ņemami vērā atbildētāja 2008.gada 4.februāra paskaidrojumi.

Trešā persona AS „AM” savā rakstveida iesniegumā lūdza lietu izskatīt pārstāvja prombūtnē, norādot, ka piekrīt dzīvokļa nr.36 N 52, Rīgā, ja vien V. M. saglabā aizdevuma ņēmēja statusu un ir atbildīga par saistību izpildi atbilstoši 2004.gada 29.janvāra aizdevuma līgumam Nr.RMR-3989 un hipotēkas līgumam Nr.RMR-3989, kā arī ja uz minēto nekustamo īpašumu pilnā apmērā tiek saglabāta pirmās kārtas hipotēka par labu fondam, kas aizdevuma un hipotēkas līgumu saistību neizpildes gadījumā fondam ļauj vērsties pret nekustamo īpašumu.

Trešā persona V. M. norādīja, ka nekustamo īpašumu „D.” iegādājies kopā ar brāli. Uzskata, ka tas ir brāļa atsevišķs īpašums.

Novērtējot pušu paskaidrojumus, bāriņtiesas pārstāves slēdzienu, lietas materiālus, Civillietu tiesas kolēģija atrod, ka prasība un pretprasība apmierināmas daļēji.

Kā redzams, tad puses 1990.gada 11.augustā Rīgas pilsētas M. rajona (tagad Latgales priekšpilsēta) dzimtsarakstu nodaļā noslēdza laulību, par ko izdarīts ieraksts laulības aktu reģistrācijas grāmatā ar Nr.1275.

Šajā laulībā dzimuši divi bērni: meita A.- 1992.gada 23.februārī un dēls D. -1999.gada 5.martā.

Tiesas sēdē puses vienojās, ka laulība ir izirusi 2004.gada decembrī un nav atjaunojama. Puses dzīvo šķirti.

Civillikuma 71.pants nosaka, ka laulību var šķirt, ja laulība ir izirusi. Laulība uzskatāma par izirusu, ja nepastāv laulāto kopdzīve un nav vairs sagaidāms, ka laulātie to atjaunos.

Atbilstoši Civillikuma 72.panta noteikumiem, pieņemams, ka laulība ir izirusi, ja laulātie vismaz trīs gadus dzīvo šķirti.

Pie šādiem apstākļiem atzīstams, ka pušu laulība ir šķirama.

Prasītāja lūdza piedzīt bērnu uzturam katram LVL 75 mēnesī norādot, ka atbildētājs, strādājot autoskolā, saņem labu honorāru. Viņam pieder nekustamie īpašumi. Bērnu uzturam, kā arī ikdienas vajadzībām viņa ik mēnesi tērē ap LVL 400 – par papildus angļu valodas nodarbībām, transportu, apģērbu.

Atbildētājs norādīja, ka piekrīt maksāt bērniem uzturlīdzekļus Ministru kabineta noteikumu Nr.348 paredzētajā apmērā, proti, 30% apmērā no valstī noteiktās minimālās algas – LVL 48 mēnesī katram bērnam.

Civillikuma 179.panta 1.daļa nosaka, ka vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt.

Kā redzams no lietas materiāliem, tad pušu īpašumā ir nekustamie īpašumi.

Atbildētājs autoskolā „A.” sniedz instruktora pakalpojumus kā individuālā darba veicējs (lietas lapa 25, 29, 36).

Pie šādiem apstākļiem nav pamata noteikt uzturlīdzekļu apmēru atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr.348 „Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam” un to apmērs būtu nosakāms LVL 70 katram bērnam ik mēnesi.

Kā redzams, tad starp pusēm nepastāv strīds par to, ka ikdienas aizgādība pār bērniem nosakāma mātei. Tēvam saskarsmes tiesības ar bērniem netiek ierobežotas.

Atbildētājs neuzturēja prasību noteikt konkrētu laiku, kad viņš varētu tikt ar bērniem, bet lūdza tiesu ar spriedumu noteikt, ja prasītāja ilgstoši atrodas ārpus valsts robežām, vai par savu patstāvīgo dzīves vietu izvēlas ārpus Latvijas, tad ikdienas aizgādība pār bērniem nosakāma viņam.

Rīgas bāriņtiesas pārstāve norādīja, ka nav nepieciešams noteikt ikdienas aizgādību tēvam mātes prombūtnes laikā, jo atbilstoši Civillikuma 178.¹pantam, ja vecāki dzīvo šķirti, vecāku kopīga aizgādība turpinās. Ikdienas aizgādību īsteno tas no vecākiem, pie kura bērns dzīvo.

Par pamatotu atzīstams Rīgas bāriņtiesas pārstāves arguments, ka konkrētajā gadījumā nav nepieciešams noteikt ikdienas aizgādību tēvam mātes ilgstošas prombūtnes laikā.

Prasītāja norādīja, ka kopdzīves laikā iegādājušies nekustamos īpašumus:

-dzīvokli Nr.36, Rīgā, N.52,

- 1/2 domājamā daļa no zemes īpašuma „D”, kas atrodas L. rajonā, V. pagastā,

-dzīvokli L. rajona V. pagastā „N.”,

-dzīvokli M. 254/6-58, Rīgā, kā arī automašīna „Mercedes Benz 200”,
v.n.

Atbildētājs norādīja, ka nav pierādījumu, ka prasītāja būtu ieguldījusi savus līdzekļus laulāto kopmantas iegūšanā. Uzskata, ka nekustamais īpašums „D.” ir tikai atbildētāja īpašums, savukārt dzīvokļa īpašums „N.” pieder tikai prasītājai. Uzskata, ka dzīvokļa īpašums N.52-36, Rīgā ir nododams viņam, jo īpašuma iegādei ņemts kredīts, kuru atmaksā. Bez tam automašīna „Mercedes Benz 200” ir viņa atsevišķs īpašums, jo tiek izmantota viņa profesionālajā darbībā.

Civillikuma 89.panta 2.daļa nosaka, ka viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai viens no viņiem, bet ar abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta; šaubu gadījumā jāpieņem, ka šī manta pieder abiem līdzīgās daļās.

Būtībā nepastāv strīds par to, ka norādītie nekustamie īpašumi iegādāti laulības laikā līdz laulāto kopdzīves pārtraukšanas brīdim, 2004.gada decembrim.

Atbildētājs nav iesniedzis pretpasību, kur lūgtu kādu konkrētu laulībā iegūtu īpašumu atzīt par viņa atsevišķu mantu.

Atbildētāja iebildums, ka prasītāja nav pierādījusi savu ieguldījumu laulāto kopmantas iegādē, nav ņemams vērā, jo arī pats atbildētājs nav pierādījis konkrētu ieguldījumu kopīgās mantas iegūšanā.

Pie tam V. M. devusi savu ieguldījumu ikdienas rūpēs par māsaimniecību un abu bērniem.

Pie šādiem apstākļiem Civillikuma 89.pantā 2.daļas izpratnē, pastāvot šaubām par abu laulāto izdarīto ieguldījumu savstarpējo samēru, saskaņā ar laulāto kopīgas mantas vienlīdzīga sadalījuma prezumpciju, katram laulātajam ir atzīstama tiesība uz 1/2 daļu no kopmantas.

Lai pareizi izšķirtu strīdu starp pusēm ir nosakāms dalāmās mantas sastāvs.

Tā konstatēts, ka pamatojoties uz 2004.gada 16.jūnija pirkuma līgumu īpašuma tiesības līdzīgās daļās L. zemesgrāmatu nodalījumā Nr.000000000000 uz nekustamo īpašumu „D.” V. pagastā reģistrētas V. M. un V. M. (lietas lapa 64).

Saskaņā ar apliecību par īpašuma tiesībām dzīvokļa īpašums Rīgā, M. 254/6-58 2003.gada 9.decembrī reģistrēts V. M. (lietas lapa 65).

Dzīvokļa īpašums L. rajona V. pagastā „N.” reģistrēts V.M. pamatojoties uz 24.10.2003. līgumu ar CDZMPK (lietas lapa 66).

Pamatojoties uz 2004.gada 11.februāra pirkuma līgumu īpašuma tiesības uz dzīvokļa īpašumu Rīgā, N. 52-36 reģistrētas V. M. (lietas lapa 68).

2004.gada 29.janvārī tika noslēgts aizdevuma līgums par 35 200 USD aizdevuma saņemšanu dzīvokļa īpašuma Rīgā, N.52-36 iegādei, kur kā solidārie aizņēmuma ņēmēji norādīti V. M. un V. M.

Atbilstoši Civillikuma 109.panta 3.daļai arī pušu kopīgie parādi iekļaujami dalāmās mantas sastāvā.

Bez tam atbildētājs norāda, ka automašīna „Mercedes Benz 200”, v.n., kura iegādāta 2002.gada 2.septembrī, atbilstoši Civillikuma 91.panta 1.daļas 2.punktam, ir uzskatāma par viņa atsevišķo mantu, jo automašīna tiek izmantota, lai viņš varētu veikt savu profesionālo darbību.

Civillikuma 91.panta 1.daļas 2.punkts nosaka, ka katra laulātā atsevišķa manta ir priekšmeti, kas noder tikai viena laulātā personīgai lietošanai vai vajadzīgi viņa patstāvīgā darbā.

„Ar priekšmetiem, kas vajadzīgi viena laulātā patstāvīgā darbā pirmām kārtām saprot profesionālās darbības priekšmetus (darba rīkus, ierīces, iekārtas), ko laulātais izmanto sava amata vai aroda (profesijas) piekropšanai (piem., lauksaimniecības tehnika, zvejas vai amatniecības rīki, mūzikas instrumenti, biroja iekārta)” (skat. E.Kalniņš „Privāttiesību teorija un prakse”, TNA 2005, 49.lpp.).

Konkrētajā gadījumā, lai arī automašīnu atbildētājs izmanto savā darbā, tomēr tā ir izmantojama arī ģimenes vajadzībām un līdz ar to nav atzīstama par laulātā atsevišķu mantu Civillikuma 91.panta 1.daļas 2.punkta izpratnē.

Atbilstoši iesniegtajam transportlīdzekļa novērtēšanas aktam automašīnas Mercedes Benz 200, v.n. vērtība noteikta LVL 1130,80.

Kā redzams no pušu paskaidrojumiem, tad puses nevar vienoties par laulāto kopmantas sadales veidu.

Civillikuma 109.panta 4.daļa nosaka, ka laulāto kopīgā manta dalāma pēc mantojuma dalīšanas kārtības vispārējiem noteikumiem (731.p. un turpmākie panti).

Savukārt Civillikuma 733.pantā noteikts, ka dalot mantojumu tiesas ceļā, tiesai jārikojas vispār pēc 1075.panta noteikumiem par kopīpašuma dalīšanu, ievērojot arī 734. un turpmāko pantu sevišķos noteikumus.

Civillikuma 1075.pantā noteikts, ja 1074.pantā norādītā dalīšanas gadījumā kopīpašnieki nevar vienoties par tās veidu, tad tiesa, raugoties pēc dalāmā priekšmeta īpašībām un lietas apstākļiem, vai nu piespriež katram no kopīpašniekiem reālas daļas, uzliekot, kad vajadzīgs, viena daļai zināmus servitūtus par labu otra daļai, vai atdod visu lietu vienam kopīpašniekam, ar pienākumu samaksāt pārējiem viņu daļas naudā.

Kā redzams, tad starp pusēm pastāv nesaskaņas dažādos jautājumos.

Bez tam jau reāli puses lieto atsevišķus īpašumus, prasītāja ar bērniem dzīvo dzīvokļa īpašumā Rīgā, M. 254/6-58, bet atbildētājs ar savu jauno ģimeni Rīgā, N. 52-36.

Civillietu tiesas kolēģija atrod, ka nav mērķtiecīgi noteikt domājamās daļas kopīpašumā, bet gan sadalīt starp laulātajiem kopīpašumā esošos īpašumus nedalīti, lai turpmāk starp pusēm neveicinātu konflikta situācijas.

Pie tam kā tika norādīts iepriekš, tad atbildētājs jautājumā par laulāto kopmantas sadali nav cēlis prasību.

Par pamatotu atzīstams atbildētāja pārstāvja iebildums, ka laulāto kopmantas sastāvs un vērtība nosakāma uz laulāto attiecību pārtraukšanas brīdi – 2004.gada decembri, atbilstoši iesniegtajiem novērtējumiem.

Tā prasītājam ir nododami nedalīti dzīvokļa īpašumi Rīgā, M. 254/6-58 LVL 18 000 vērtībā un „N.” V. pagastā LVL 1500 vērtībā, kopā manta par LVL 19 500.

Savukārt atbildētājam dzīvokļa īpašums Rīgā, N. 52-36 LVL 22 000 vērtībā, ½ domājamā daļa zemesgabala „D.” LVL 2500 vērtībā saskaņā ar pirkuma līgumu, automašīna Mercedes Benz 200, v.n. 1130,80 vērtībā, kopā manta par LVL 25 630,80.

Bez tam kā norādīts augstāk, tad dzīvokļa Rīgā, N. 52-36 iegādei puses ņēma aizdevumu. Uz 01.12.2004. puses daļēji aizdevumu sedza un parāds sastādīja USD 31 796,18 vai 16 533,92, tātad katram būtu parādsaistības par LVL 8266,96.

Prasītāja 2007.gada decembrī sedza LVL 1400.

Tātad prasītājas parādsaistību daļa sastāda LVL 6866,96.

Ņemot vērā, ka atbildētājam nodotā manta par LVL 6130,80 vairāk, tad prasītājam parādsaistības sastāda LVL 736,16, taču ņemot vērā, ka prasītājam ir ikdienas aizgādība pār abu laulāto bērniem, tad bērnu interesēs ir šo starpību nepiedzīt no prasītājas.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 43.panta pirmās daļas trešo punktu, V.M. ceļot prasību par uzturlīdzekļu piedziņu bija atbrīvota no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos un atbilstoši minētā likuma 42.panta pirmās daļas noteikumiem no V.M.par labu valstij piedzenama valsts nodeva LVL 167 apmērā.

Vadoties no Civilprocesa likuma 242.panta un Civillikuma 71., 72., 89. un 179.panta Civillietu tiesas kolēģija

n o s p r i e d a:

V. M. prasību un V. M. pretprasību apmierināt daļēji.

Šķirt laulību starp V. M., personas kods:, un V. M., personas kods:, kas noslēgta 1990.gada 11.augustā Rīgas pilsētas M. rajona CAR nodaļā ar Nr.1275.

Atstāt V. M. laulības uzvārdu „M.”.

Piedzīt no V. M., personas kods: par labu V. M., personas kods: uzturlīdzekļus ik mēnesi meitas A. M., personas kods: un dēla D. M., personas kods: uzturam LVL 70 katram, sākot ar 2005.gada 21.jūliju līdz bērnu pilngadībai.

Noteikt V. M. ikdienas aizgādību pār bērniem D. M. un A. M.

Sadalīt laulāto kopmantu, nosakot, ka V. M. īpašumā pāriet dzīvokļa īpašums „N.” L. rajonā, V. pagastā (kadastra Nr.0000000000000000), LVL 1500, dzīvokļa īpašums Rīgā, M. 254/6-58 (kadastra Nr.000000000000) LVL 18 000 vērtībā, kopā manta LVL 19 500 vērtībā.

V. M. īpašumā paliek dzīvokļa īpašums Rīgā, N. 52-36 (kadastra Nr.0000000000000000) LVL 22 000, ½ domājamā daļa no zemesgabala „D” LVL 2500 vērtībā (kadastra Nr.0000000000000000), automašīna Mercedes Benz 200, v.n. LVL 1130,80, kopā manta par LVL 25 630,80 un pāriet kredītsaistības saskaņā ar hipotēkas līgumu Nr.RMR-3989.

Piedzīt no V. M. valsts nodevu valsts labā sakarā ar uzturlīdzekļu piedziņu LVL 167 un par kopmantas sadali LVL 546,30, kopā 713,30 (septiņi simti trīspadsmit lati, 30 santīmi).

Noteikt 10 dienu termiņu sprieduma labprātīgai izpildei, daļā par valsts nodevas piedziņu, no sprieduma stāšanās likumīgā spēkā dienas.

Noteikt, ka daļā par uzturlīdzekļu piedziņu spriedums izpildāms nekavējoties.

Pārējā daļā prasību un pretprasību noraidīt.

Spriedums pārsūdzams 20 dienu laikā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesas palātā, iesniedzot apelācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesā.

Priekšsēdētāja: /paraksts/

NORAKSTS PAREIZS

Rīgas apgabaltiesas tiesnese

Sk.Buivide

Rīgā 11.03.2008.

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā, 2006.gada 4.septembrī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija

šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja S.B.

ar sekretāru M.B.

slēgtā tiesas sēdē izskatīja civillietu L. M. prasībā pret V. M. par laulības šķiršanu, laulāto kopmantas sadali, uzturlīdzekļu piedziņu laulātā iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai, uzturlīdzekļu piedziņu dēla uzturam, saskarsmes tiesību ierobežošanu un atsevišķas aizgādības noteikšanu un V. M. pretprasību pret L. M. par laulāto kopmantas sadali un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu un

konstatēja:

puses 1979.gada 10.februārī T. rajona V. Tautas deputātu padomes Civilstāvokļa aktu reģistrācijas nodaļā noslēdza laulību, kurā 1979.gada 29.septembrī piedzima dēls O. un 1982.gada 22.aprīlī dēls V. un 1997.gada 16.aprīlī dēls A.

Prasītāja cēlusi tiesā prasību par laulības šķiršanu, laulāto kopmantas sadali, uzturlīdzekļu piedziņu laulātā iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai, uzturlīdzekļu piedziņu dēla uzturam, saskarsmes tiesību ierobežošanu un atsevišķas aizgādības noteikšanu norādot, ka attiecības starp laulātajiem sāka pasliktināties 1999.gadā, kad strauji uzlabojās ģimenes materiālais stāvoklis. Kopš 2003.gada jūlija puses dzīvo šķirti, jo atbildētājs no ģimenes aizgāja pavisam.

Minēto iemeslu dēļ laulība ir šķirama, jo prasītāja atjaunot to vairs nevēlas.

Laulības laikā katrs laulātais ieguva nekustamo īpašumu, reģistrējot to uz sava vārda kā atsevišķo mantu.

Ir dalāma kustamā manta- naudas līdzekļi- proti: 2002.gada 19.februārī un 2003.gada 21.jūlijā V. M. noslēdza Aizdevuma līgumu ar SIA "L", ar kuru piešķīra aizdevumu kopā LVL 200500,- uz 20 gadiem.

Aizdevumā piešķirtie līdzekļi LVL 100250,- apmērā pieder viņai kā laulātajai un tādēļ piedzenami no atbildētāja.

Neraugoties uz sliktajām savstarpējām attiecībām, atbildētājs iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai izsniedz LVL 200.

Pie kam prasītāja no 1995.gada strādājusi SIA "L" par grāmatvedi ar atalgojumu LVL 230 mēnesī. Pēc attiecību iziršanas atbildētājs, būdams SIA "L" direktors nepamatoti viņu no darba atbrīvoja.

Uzskata, ka iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai ir pamats noteikt viņai ikmēnesi LVL 230.

Bez tam viņas apgādībā atrodas nepilngadīgais dēls A., kura uzturam ir piedzenami līdzekļi ik mēnesi LVL 290.

Dēlam A. kopš dzimšanas ir slikts veselības stāvoklis un tādēļ viņam nepieciešama regulāra medicīniskā aprūpe un kvalitatīvs uzturs. Dēls baidās no tēva un saskaņā ar psihologa atzinumu, tēva klātbūtne bērnam ir kaitīga. Minēto iemeslu dēļ tēvam būtu atņemamas saskarsmes tiesības.

2004.gada 27.februārī atbildētājs iesniedza paskaidrojumus uz prasības pieteikumu un 2004.gada 1.septembrī pretprasības pieteikumu.

Atbildētājs norāda, ka prasītāja nepareizi uzskata, ka nav tādas mantas, kas būtu dalām laulības šķiršanas tiesvedībā. Tā laulības kopdzīves laikā ir iegādāti nekustamie īpašumi:

-zemes gabals Rīgā, K. ielā 3, ar kopējo platību 3066 kv.m., kadastrālā vērtība LVL 8335,

-dzīvokļa īpašums Rīgā, D. ielā 55-5, ar kopējo platību 149,65 kv.m., kadastrālā vērtība LVL 18 125,

-dzīvokļa īpašums Rīgā, P. ielā 24-41, ar kopējo platību 74,4 kv.m., kadastrālā vērtība LVL 9133,

-dzīvokļa īpašums Rīgā, P. ielā 24-42, ar kopējo platību 57,5 kv.m., kadastrālā vērtība LVL 7306,

-zemes gabals, kas piesaistīts dzīvokļa īpašumam Rīgā, Z. gatvē 3-1, kur pirkuma līguma vērtība LVL 243,04.

Atbildētāja no sava darba netika ieguvusi tādus līdzekļus, lai viena pati varētu iegādāties nekustamos īpašumus.

Bez tam starp pusēm nav nodibinātas laulāto līgumiskās attiecības, tādēļ piemērojami noteikumi par laulāto likumiskajām attiecībām atbilstoši Civillikuma 89.pantam.

Lūdza atzīt īpašuma tiesības uz ½ domājamo daļu no iepriekšminētajiem nekustamajiem īpašumiem.

2005.gada 24.martā pretprasība papildināta, kurā tiek norādīts, ka patiesībai neatbilst prasītājas norādītie laulības šķiršanas iemesli.

Pēc prasītājas iniciatīvas 90-os gados tika iegādāti vairāki nekustamie īpašumi, lai pilngadīgie bērni varētu uzsākt patstāvīgu dzīvi, kā arī dotu iespēju dzīvot Rīgā prasītājas radiem.

Pēc tam prasītāja sāka viņam intensīvi uzbrukt līdz brutāli tika izstumts no dzīvokļa. Prasītāja apzināti provocēja strīdus, lai sagatavotu augsni laulības šķiršanai.

Centieni bērnu dēļ saglabāt ģimeni, izsauca negatīvu reakciju.

Piekrīt šķirt laulību, kura izira 2000.gada jūnija mēnesī.

Tā kā pati prasītāja ir vainojama laulības iziršanā, tad nav pamata noteikt viņai līdzekļus iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai.

Atbildētājs lūdza noteikt ikdienas aprūpi dēlam A. norādot, ka prasītāja to nespēj nodrošināt. Prasītāja aizrāvusies ar dažādām mistiskām mācībām, kas slikti ietekmē viņas psihisko stāvokli.

Papildus pretprasībā norādītajam laulības kopmantas sadales variantam piedāvā nekustamos īpašumus: dzīvokli Rīgā, D. ielā 55-5, zemes gabalu Rīgā, K. ielā 3 un dzīvokli Rīgā, P. ielā 24-42 pārdot un naudu sadalīt līdzīgās daļās, atbildētājam atstāt dzīvokļus Rīgā, P. ielā 24-43 un Rīgā, Č. 2. līnija 26 dz.1, bet prasītājai dzīvokļus Rīgā, Z. gatvē 3-1 un Rīgā, P. ielā 24-41.

Prasītājas prasību sadalīt aizdevumu lūdz noraidīt, jo aizdevuma līgumi parakstīti pēc laulāto kopdzīves iziršanas.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 25.janvāra lēmumu pagaidām, līdz sprieduma taisīšanai no V. M. par labu L. M. piedzīti uzturlīdzekļi dēla A., dzimuša 1997.gada 16.aprīlī, uzturam ikmēnesi LVL 200, noteiktas saskarsmes tiesības V. M. ar dēlu A. katra mēneša pirmajā un otrajā sestdienā no plkst 10.00 līdz 18.00 un katra mēneša trešajā un ceturtajā svētdienā no plkst. 10.00 līdz 18.00 bērna dzīves vietā.

Tiesas sēdē prasītājas pārstāve uzturēja prasību pilnā apjomā pēc tajā norādītajiem motīviem un neatzina atbildētāja iesniegto pretprasību, norādot, ka laulība izirusi atbildētāja vainas dēļ. Atbildētājs uzsāka kopdzīvi ar citu sievieti, kurā jau 2004.gada 7.decembrī piedzimis bērns.

Bez tam atbildētāja norādītos nekustamos īpašumus prasītāja iegādājusies atsevišķi un tie nav uzskatāmi par laulāto kopīpašumu, pie tam tie reģistrēti kā viņas īpašums.

Atbildētāja V.M. pārstāvis I.K. iesniedza tiesai lūgumu par lietas izskatīšanas atlikšanu sakarā ar to, ka V.M. no 2006.gada 18.-28.augustam tiek komandēts uz Ukrainu, bet pašam I.K. pasliktinājies veselības stāvoklis.

Savukārt V.M. pārstāvis zvērināts advokāts A.O. lūdza atlikt lietas izskatīšanu sakarā ar to, ka viņš saskaņā ar vienošanos uzņēmies V.K. aizstāvību un lieta nozīmēta izskatīšanai Rīgas Zemgales priekšpilsētas tiesā 22.08.2006.g. plkst 10.00.

Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka atbildētāja V.M., viņa pārstāvju I.K.un zvērināta advokāta A.O. neierašanās uz tiesas sēdi ir atzīstama par neattaisnojošu, jo kā redzams, tad 2006.gada 23.martā, atliekot lietas izskatīšanu uz 2006.gada 4.septembri, pusēm tika paziņots par nākamās tiesas sēdes laiku, par ko liecina paraksti uzziņas lapā.

Kā redzams, tad atbildētājs V.M. kā SIA "L" direktors parakstījis rīkojumu par komandējumu uz Kijevu no 2006.gada 18.-28.augustam.

No rīkojuma neizriet, ka komandējums bija neatliekams.

Atbildētāja V.M. pārstāvis I.K. tiesai iesniedza darbnespējas lapu no kuras izriet, ka viņš ir darba nespējīgs no 21.08.2006.g. – 25.08.2006.g. No minētās darbnespējas lapas nav redzams, ka konkrētā saslimšana būtu šķērslis, lai ierastos uz tiesas sēdi.

No Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas paziņojuma redzams, ka par tiesas sēdi 22.08.2006.g. A.K. lietā zvērinātam advokātam A.O. paziņots 2006.g. 12.jūlijā, tātad laika posmā, kad advokātam A.O. jau bija zināms par tiesas sēdi konkrētajā civillietā.

Kā redzams, tad atbildētājs V.M. iesniedzis tiesā vairākus paskaidrojumus sakarā ar prasību, pretprasības pieteikumu ar papildinājumiem, tādēļ atbilstoši CPL 236.p. 3.d. noteikumiem ir pietiekams pamats izskatīt prasību bez atbildētāja V.M. un viņa pārstāvju I.K. un zvērināta advokāta A.O. piedalīšanās.

Novērtējot pušu paskaidrojumus, lietas materiālus, Civillietu tiesas kolēģija konstatē sekojošo:

Kā redzams, tad puses reģistrējušas laulību 1979.gada 10.februārī.

Nav strīda par to, ka laulība ir izirusi un tādēļ šķirama.

Starp pusēm ir strīds par laulības iziršanas laiku un iemesliem.

Prasītāja norāda, ka laulība izirusi 2003.gada jūlijā atbildētāja vainas dēļ, bet atbildētājs, ka 2000.gada jūnijā prasītājas vainas dēļ.

Kā redzams no paša atbildētāja paskaidrojumiem, tad starp pusēm bija regulāri strīdi, jo prasītāja viņu apvainojusi neuzticībā. Vēl 2001.gadā viņš piedāvājis sievai dzīvot mājā, kur arī bērnam būtu labāk, bet sieva atteikusies līdz 2003.gada jūlijā prasītāja sakravājusi viņa čemodānus un izlikusi koridorā. Šāda attieksme traumējusi bērnu un viņš nolēmis dzīvot atsevišķi. (l.l. 37).

Kā redzams no tiesas sēdē nopratināto liecinieku M.S., I.B., J.Oršunovas liecībām, tad ģimenē bijuši bieži strīdi līdz atbildētājs 2003.gadā no ģimenes aizgāja. Šo ģimenes krīzi veicinājusi D. F.

Bez tam kā redzams no lietas materiāliem, ko arī nenoliedza pats atbildētājs, tad kopīgi ar D. F. viņiem ir dēls J., dzimis 2004.gada 7.decembrī.

Tādējādi Civillietu tiesas kolēģija secina, ka laulība izirusi 2003.gada jūlijā atbildētāja vainas dēļ.

Atbilstoši Civillikuma 71.pantam laulību var šķirt, ja laulība ir izirusi. Laulība uzskatāma par izirusu, ja nepastāv laulāto kopdzīve un nav vairs sagaidāms, ka laulātie to atjaunos.

Pie šādiem apstākļiem atzīstams, ka pušu laulība ir šķirama.

Laulībā dzimuši trīs dēli: 1979.gada 29.septembrī piedzima dēls O., 1982.gada 22.aprīlī dēls V. un 1997.gada 16.aprīlī dēls A., kurš šobrīd ir nepilngadīgs.

Starp pusēm pastāv strīds par saskarsmes tiesību izmantošanu un ikdienas aizgādību dēlam.

Kā redzams no Rīgas Bāriņtiesas atzinuma, tad sadzīves apstākļi pie prasītājas ir pietiekami labi, lai bērns varētu sekmīgi attīstīties. No psihologa atzinuma izriet, ka bērnam ir cieša emocionālā saite ar māti, bet attiecībās ar tēvu mēdz būt atturīgs.

Tiesas sēdē Rīgas bāriņtiesas pārstāve uzturēja sniegto atzinumu un norādīja, ka būtu mērķtiecīgi saglabāt tādu saskarsmes tiesību izmantošanu, kāda bija noteikta ar Rīgas apgabaltiesas 2005.gada 25.janvāra lēmumu.

Ņemot vērā augstāk izklāstīto, kā arī to, ka atbildētāja faktiskajā ģimenē aug vēl viens bērns un nav mērķtiecīgi mainīt nepilngadīgā bērna A. M. ierasto vidi, tad saskarsmes tiesību izmantošana nosakāma atbilstoši tai kārtībai, kāda tā noteikta ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 25.janvāra lēmumu, proti: saskarsmes tiesības V. M. ar dēlu A. noteiktas katra mēneša

pirmajā un otrajā sestdienā no plkst 10.00 līdz 18.00 un katra mēneša trešajā un ceturtajā svētdienā no plkst. 10.00 līdz 18.00 bērna dzīves vietā.

Atbilstoši Civillikuma 179.pantam vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu.

Kā redzams, tad atbildētājs ir SIA "L" direktors ar ikmēneša ienākumiem LVL 400-450 mēnesī, kā arī rīkotājdirektors SIA "LN", viņam pieder nekustamie īpašumi, kā arī saņem dividendes no viņam piederošo sabiedrību peļņas, tādēļ ir pamats piedzīt dēla uzturam ik mēnesi LVL 200.

Civillikuma 80.pants nosaka, ka šķirot laulību vai pēc laulības šķiršanas bijušais laulātais var prasīt līdzekļus no otra bijušā laulātā samērā ar viņa mantas stāvokli, ja pēdējais ar savām darbībām veicinājis laulības iziršanu un līdzekļi nepieciešami iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai vai uzturam.

Pats atbildētājs nenoliedz, ka kopdzīves laikā nodrošinājis ģimenei labklājību, devis līdzekļus gan bērna, gan prasītājas vajadzību apmierināšanai.

Prasītāja norādīja, ka neraugoties uz sliktajām attiecībām atbildētājs viņai ik mēnesi devis LVL 200. Šo faktu atbildētājs nav apstrīdējis.

Bez tam prasītāja no 1995.gada strādāja SIA "L" par grāmatvedi ar vidējo izpeļņu LVL 230.

2003.g. 22.septembrī prasītāja no darba atbrīvota, sakarā ar ko griezusies tiesā ar prasību par atjaunošanu darbā.

Nemot vērā augstāk izklāstīto, kā arī to, ka atbildētājs atzīts par vainojamu laulības iziršanā, tad būtu mērķtiecīgi noteikt par labu prasītājai uzturlīdzekļus iepriekšējā labklājības līmeņa nodrošināšanai LVL 200 ik mēnesi.

Bez tam prasītāja lūdz sadalīt kustamo mantu- naudas līdzekļus - proti: 2002.gada 19.februārī un 2003.gada 21.jūlijā V. M. noslēdza Aizdevuma līgumu ar SIA "L", ar kuru piešķīra aizdevumu kopā LVL 200500 uz 20 gadiem. Uzskata, ka minētie naudas līdzekļi ir laulāto kopmanta un tādēļ no atbildētāja ir piedzenami LVL 100 250.

Savukārt atbildētājs norādīja, ka laulības laikā ir iegādāti nekustamie īpašumi, reģistrēti uz prasītājas vārda, kuri, būtu dalāmi:

-zemes gabals Rīgā, K. ielā 3, ar kopējo platību 3066 kv.m., kadastrālā vērtība LVL 8335,

-dzīvokļa īpašums Rīgā, D. ielā 55-5, ar kopējo platību 149,65 kv.m., kadastrālā vērtība LVL 18 125,

-dzīvokļa īpašums Rīgā, P. ielā 24-41, ar kopējo platību 74,4 kv.m., kadastrālā vērtība LVL 9133,

-dzīvokļa īpašums Rīgā, P. ielā 24-42, ar kopējo platību 57,5 kv.m., kadastrālā vērtība LVL 7306,

-zemes gabals, kas piesaistīts dzīvokļa īpašumam Rīgā, Z. gatvē 3-1, kur pirkuma līguma vērtība LVL 243,04.

Civillikuma 89.p.2.daļa nosaka, ka viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai viens no viņiem, bet ar abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta; šaubu gadījumā jāpieņem, ka šī manta pieder abiem līdzīgās daļās.

Savukārt Civillikuma 91.p.2.d. nosaka, ka tas, ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo. Tas, ka nekustamais īpašums ir viena laulātā atsevišķa manta, ierakstāms zemesgrāmatā.

Tā kā Civillikuma 89.panta 2.d. ir uzsvērtā abu laulāto iegūstošas darbības nepieciešamība un strīds par laulāto kopmantas sastāva noteikšanu rodas attiecībā uz mantu, ko ieguvusi viens no laulātajiem (kurš arī turpina būt formāli leģitimēts kā tiesīgā persona), primāra nozīme jāpiešķir Civillikuma 89.p.2.d. regulētajam pierādīšanas pienākumam. Tāpēc strīda gadījumā nevis tam laulātajam, kura tiesisko statusu nereti pastiprina kāda no tā saucamajām “piederības prezumpcijām”, ir jāpierāda, ka strīdus manta ietilpst viņa atsevišķā mantā, bet gan otram laulātajam, kurš prasa atzīt viņa daļu laulāto kopīgajā mantā, saskaņā ar Civillikuma 89.p.2.d. un CPL 93.p.1.d. ir jāpierāda sava līdzdalība attiecīgās strīdus mantas iegūšanā. (E.Kalniņš “Privāttiesību teorija un prakse” Tiesu namu aģentūra 2005.,110 .lpp.).

Arī LR Augstākās tiesas Senāta spriedumā lietā Nr.SKC-403/200 un LR Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas spriedumā lietā Nr.PAC-194/2003 viennozīmīgi atzīts, ka viedoklis, atbilstoši kuram laulības laikā iegūtā manta pati par sevi kļūst par laulāto kopīgo mantu, ir kļūdainis un neatbilst CL 89.panta 2.daļas jēgai.

Kā redzams, tad norādītie nekustamie īpašumi zemesgrāmatā reģistrēti uz prasītājas vārda.

Pie tam dzīvokļa īpašums Rīgā, D. ielā 55-5 iegādāts 2003.gada 20 oktobrī un zeme Rīgā, Z. gatvē- 2003.gada 20.oktobrī, tas ir pēc laulāto kopdzīves pārtraukšanas. Pie tam dzīvokļa īpašumu Rīgā, Z. gatvē 3-1 prasītāja ieguvusi pamatojoties uz 1997.gada 30 decembra dāvinājuma līguma pamata un tādēļ atbilstoši Civillikuma 91.p.3.d. noteikumiem ir prasītājas atsevišķā manta.

Tam, ka zemes gabals Rīgā, K. ielā 3, ar kopējo platību 3066 kv.m., kadastrālā vērtība LVL 8335,dzīvokļa īpašums Rīgā, P. ielā 24-41, ar kopējo platību 74,4 kv.m., kadastrālā vērtība LVL 9133,-dzīvokļa īpašums Rīgā, P. ielā 24-42, ar kopējo platību 57,5 kv.m., kadastrālā vērtība LVL 7306, ir iegūta par abu kopīgiem līdzekļiem, atbildētājs nav pierādījis.

Pie tam kā norāda prasītāja, tad atbildētājs šajā pat laika periodā arī ir ieguvusi nekustamos īpašumus. Šo faktu būtībā nenoliedz arī pats atbildētājs savā preprasības pieteikumā, lūdzot atzīt viņam īpašuma tiesības uz dzīvokļa īpašumiem Rīgā, P. ielā 24-43 un Rīgā, Č. 2. līnija 26 dz.1.

Minēto iemeslu dēļ atbildētāja prasība sadalīt norādītos nekustamos īpašumus ir nepamatota un noraidāma.

2002.gada 19.februārī atbildētājam SIA “L.” aizdeva LVL 160 500 uz 20 gadiem, bet ar 2003.gada 17.jūlija aizdevuma līgumu LVL 40 000.

Faktu, ka aizdotie līdzekļi ir laulāto kopmanta prasītāja nav pierādījusi, pie tam 2003.gada 17.jūlija aizdevuma līgums noslēgts jau pēc laulāto kopdzīves pārtraukšanas.

Minēto iemeslu dēļ prasība piedzīt par labu prasītājai ½ daļu no aizdotās summas nav pamatota un šajā daļā ir noraidāma.

Vadoties no Civilprocesa likuma 97., 190., 242. panta, Civillietu tiesas kolēģija

nosprieda:

Šķirt laulību starp L. M., personas kods:, un V. M. personas kods:, kas noslēgta 1979.gada 10.februārī Latvijas PSR T. rajona V. tautas deputātu padomes Civilstāvokļu aktu reģistrācijas nodaļā, par ko laulības aktu reģistrācijas grāmatā izdarīts ieraksts Nr.1.

Piedzīt no V. M. personas kods:, par labu L. M., personas kods: uzturlīdzekļus bērna A. M., dzimuša 1997.gada 16.aprīlī, uzturam ik mēnesi LVL 200,- (divi simti), sākot ar 2005.gada 25.janvāri līdz bērna pilngadībai.

Piedzīt no V. M. personas kods:, par labu L. M., personas kods:, uzturlīdzekļus iepriekšējā dzīves līmeņa nodrošināšanai, sākot ar 2005.gada 25.janvāri līdz apstākļu maiņai.

Noteikt saskarsmes tiesības V. M. ar dēlu A. M. katra mēneša pirmo un otro sestdienu laikā no plkst. 10⁰⁰ līdz 18⁰⁰ un katra mēneša trešo un ceturto svētdienu laikā no plkst. 10⁰⁰ līdz 18⁰⁰ bērna dzīves vietā.

L. M. prasību par LVL 100 250,- piedziņu un atsevišķas aizgādņības pār bērnu A. M., noteikšanu noraidīt.

V. M. pretpasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz ½ no nekustamajiem īpašumiem zemes gabala Rīgā, K. ielā 3, dzīvokļa D. ielā 55-5, Rīgā, P. ielā 24-41, Rīgā, P. ielā 24-42, Rīgā, zemes gabala, kas piesaistīts dzīvoklim Z. gatvē 3-1 un ikdienas aprūpes noteikšanu pār dēlu A. M. noraidīt.

Atcelt prasības nodrošinājumu, kas uzlikts ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 17.janvāra lēmumu.

Piedzīt no V. M. personas kods: par labu valstij valsts nodevu LVL 370,- (trīs simti septiņdesmit lati).

Noteikt sprieduma labprātīgai izpildei, daļā par valsts nodevas samaksu, 10 dienas no sprieduma stāšanās likumīgā spēkā.

Spriedums pārsūdzams 20 dienu laikā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesas palātā, iesniedzot apelācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja: /paraksts/

NORAKSTS PAREIZS

Rīgas apgabaltiesas tiesnese

Rīgā 19.09.2006.

Sk.Buivide

S P R I E D U M S
LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā, 2008.gada 24.novembrī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija
šādā sastāvā: sēdes priekšsēdētāja S.B
ar sekretāri L.S.
 piedaloties advokātei I.S.

slēgtā tiesas sēdē izskatīja civillietu V. A. prasībā pret E. A. par laulības šķiršanu un E. A. pretprasībā par laulāto kopmantas sadali un uzturlīdzekļu piedziņu un

k o n s t a t ē j a :

prasītājs cēla tiesā prasību par laulības šķiršanu norādot, ka pušu laulība reģistrēta 1998.gada 25.jūlijā.

1999.gada 28.decembrī piedzima dēls K.

Prasītājs norāda, ka biežo domstarpību un strīdu dēļ, viens no otra atsvešinājušies un gadu pirms prasības celšanas uzsākuši šķirtu dzīvi.

Dēls dzīvo ar atbildētāju.

Atbildētāja E.A. iesniedza pretprasību, kurā lūdz sadalīt laulāto kopmantu, piedzīt uzturlīdzekļus.

Pretprasībā norādīts, ka laulāto kopdzīves laikā iegādāts dzīvokļa īpašums Rīgā, M. S. ielā 4-70.

Atbilstoši Civillikuma 89.panta 2.daļai, minētais dzīvokļa īpašums atzīstams par laulāto kopmantu un tādēļ atbildētājai atzīstamas īpašuma tiesības uz ½ domājamo daļu no dzīvokļa īpašuma Rīgā, M. S. 4-70.

Bez tam prasītājs strādā AS „P.” par analītiķi un saņem algu aptuveni LVL 700 mēnesī.

Lūdz piedzīt uzturlīdzekļus ik mēnesi LVL 150 dēla K. uzturam.

Prasītājs iesniedza rakstveida paskaidrojumus, kur pretprasību neatzina norādot, ka dzīvokļa īpašums nav atzīstams par laulāto kopmantu atbilstoši Civillikuma 91., 994.pantam, Zemesgrāmatu likuma 16.pantam, jo iegādāts pirms laulības reģistrēšanas.

Norādīts, ka nav apstrīdams fakts, ka abu vecāku pienākums ir uzturēt bērnu, taču atbildētājas pieprasītie uzturlīdzekļi LVL 150 apmērā nav argumentēti.

Tiesas sēdē prasītājs uzturēja prasību pilnā apmērā, neatzina pretprasību atbilstoši prasībā un paskaidrojumos izteiktajiem motīviem.

Atbildētāja atzina, ka laulība ir šķirama un uzturēja pretprasību pilnā apjomā norādot, ka dzīvoklis M. S. 4-70 iegādāts par līdzekļiem, ko viņa aizņēmusies no sava brāļa.

Pirkuma līgums noslēgts laikā, kad viņi jau bija uzsākuši kopdzīvi, 1998.gada 25.janvārī.

Prasītājs dēla uzturam maksā ik mēnesi LVL 50, bet tas ir nepietiekami, lūdza piedzīt ik mēnesi LVL 150.

Novērtējot pušu paskaidrojumus, lietas materiālus, liecinieces R.A. liecību, Civillietu tiesas kolēģija atrod, ka prasība apmierināma pilnā apjomā, bet pretprasība apmierināma daļēji.

Puses 1998.gada 25.jūlijā noslēdza laulību, kurā 1999.gada 28.decembrī piedzima dēls K.

Nav strīda par to, ka puses dzīvo šķirti no 2006.gada decembra un atjaunot kopdzīvi nevēlas.

Civillikuma 70.panta nosaka, ka laulību šķir tiesa, pamatojoties uz viena laulātā vai abu laulāto pieteikumu.

Saskaņā ar Civillikuma 71.pantu laulību var šķirt, ja laulība ir izirusi. Laulība uzskatāma par izirusu, ja nepastāv laulāto kopdzīve un nav vairs sagaidāms, ka laulātie to atjaunos. Civillikuma 74.panta pirmās daļas 2.punkts paredz – ja laulātie dzīvo šķirti mazāk nekā trīs gadus, laulību var šķirt ja abi laulātie pieprasa laulības šķiršanu vai viens laulātais piekrīt otra laulātā prasībai šķirt laulību.

Pie šādiem apstākļiem atzīstams, ka ir pamats prasītāja un atbildētājas laulības šķiršanai.

Atbilstoši Civillikuma 179.panta 1.daļai, vecāku pienākums ir samērā ar viņu mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt.

Kā redzams, tad no 2007.gada 16.oktobra V. A. strādāja SIA „M” par finanšu analītiķi un viņa alga pēc nodokļu nomaksas sastādīja LVL 463,62 (lietas lapa 56), bet atbilstoši 2008.gada 20.oktobra Nodarbinātības valsts aģentūras Liepājas filiāles izziņai Nr.155 V. A. no 2008.gada 23.jūlija piešķirts bezdarbnieka statuss.

No Valsts ieņēmumu dienesta 2008.gada 29.maija izziņas izriet, ka E. A. no 2007.gada 1.aprīļa līdz 2008.gada 31.martam guvusi ienākumus no algota darba LVL 7551,52.

Ņemot vērā augstāk izklāstīto atzīstams, ka uzturlīdzekļi ik mēnesi bērna uzturam nosakāmi LVL 55 apmērā, kas ir samērā ar prasītāja materiālo stāvokli.

Nav strīda starp pusēm par to, ka prasītājs līdz tiesas dienai sniedza dēla K. uzturam ik mēnesi LVL 50.

1998.gada 23.janvārī starp S. O. un A. V. noslēgts pirkuma līgums, saskaņā ar kuru V. A. nopirka dzīvokļa īpašumu Rīgā, M.S. 4-70, kur pirkuma maksa noteikta LVL 2000.

Civillikuma 89.panta 1.daļa nosaka, ka katrs laulātais patur mantu, kas piederējusi viņam pirms laulības, tāpat arī to mantu, ko viņš iegūst laulības laikā (91.p.).

Atbilstoši Civillikuma 91.panta 1.daļas 1.punktam, katra laulātā atsevišķa manta ir manta, kas laulātajam piederējusi pirms laulības vai ko laulātie līgumā noteikuši par atsevišķu mantu.

Kā redzams, tad pušu laulība noslēgta 1998.gada 25.jūlijā, bet dzīvokļa īpašuma Rīgā, M.S. 4-70 pirkuma līgums noslēgts 1998.gada 23.janvārī, proti, pirms laulības noslēgšanas.

Nav ņemams vērā atbildētājas iebildums, ka viņa ieguldījusi savus līdzekļus dzīvokļa iegādē, jo uz to brīdi jau pastāvēja faktiskā kopdzīve, un bez tam dzīvokļa privatizācija pabeigta un īpašuma tiesības nostiprinātas zemesgrāmatā 2001.gadā, proti, laulības laikā, jo kā redzams no Rīgas dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 01.07.2008. izziņas, tad saskaņā ar 23.12.1997. lēmumu Nr.262 dzīvoklis M.S. 4-70 tika nodots īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai O. S. Lēmumā noteiktos maksājumus (sertifikātus un latus) par dzīvokļa nodošanu īpašumā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai veica O.S.

Tas vien, ka V. A. savas īpašuma tiesības uz strīdus dzīvokli nostiprinājis zemesgrāmatā 2001.gada 30.augustā, jau pēc laulības reģistrācijas, nedod pamatu uzskatīt, ka minētais nekustamais īpašums iegūts laulības laikā.

Lieciniece R.A. arī apstiprināja, ka strīdus dzīvoklis iegādāts pirms tika noslēgta laulība starp pusēm, sakarā ar to, ka prasītājs pārcēlies uz Rīgu.

Izvērtējot iepriekšminēto, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka strīdus dzīvokļa īpašums nav uzskatāms par laulāto kopmantu un tādēļ šajā daļā E.A. pretpasība ir noraidāma.

Atbilstoši Civillikuma 82.panta otrajai daļai, laulātais, kas, dodoties laulībā, savu uzvārdu mainījis, ir tiesīgs arī pēc laulības šķiršanas saukties šai uzvārdā, vai arī pēc viņa lūguma tiesa piešķir viņam pirmslaulības uzvārdu.

Vadoties no Civilprocesa likuma 242.panta, Civillikuma 70., 71., 74.p. 1.d. 2.pkt., 82., 89., 91.p., 179., panta Civillietu tiesas kolēģija

n o s p r i e d a:

šķirt E. A., personas kods:, un V. A., personas kods:, laulību, kas reģistrēta 1998.gada 25.jūlijā Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā, par ko laulību reģistrācijas grāmatā izdarīts ieraksts Nr.520.

Pēc laulības šķiršanas E. A. atstāt laulības uzvārdu "A."

Piedzīt no V. A., personas kods:, par labu E. A., personas kods:, dēla K. A., personas kods:, uzturam ik mēnesi LVL 55 (piecdesmit pieci lati) sākot ar 2008.gada 24.novembri līdz bērna pilngadībai.

E. A. pretpasību daļā par laulāto kopmantas sadali noraidīt.

Spriedums pārsūdzams apelācijas kārtībā 20 dienu laikā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātā, iesniedzot apelācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesā.

NORAKSTS PAREIZS

Rīgas apgabaltiesas tiesnese

Sk.Buivide

Rīgā, 08.12.2008.

Bakalaura darbs “Laulāto kopmantas sadale laulības šķiršanas gadījumā” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Elīna Pužule _____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: lektore Mag. iur. Kristīne Zīle _____

Recenzents: _____

Darbs iesniegts _____

Metodiķe: _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____, vērtējums _____

Komisijas sekretāre: